

รายงานการรับคณะผู้บริหารระดับผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่าย

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ศึกษาดูงาน ณ โครงการพัฒนาถอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันที่ 24 – 26 มีนาคม 2564

1. ข้อมูลคณะ

ที่มาและ ความสำคัญ	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.) มีนโยบายขององค์กรในการที่จะทำงานร่วมกับชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่ปฏิบัติการของ กฟผ. ฝ่ายงานจัดอบรมของ กฟผ.จึงได้จัดการอบรมให้กับผู้บริหารของ กฟผ. เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร และทาง กฟผ. เห็นว่ามูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ มีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาและทำงานร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงอยากให้ผู้บริหารมาศึกษาดูงานและนำไปปรับใช้ในการทำงาน ฝ่ายจัดฝึกอบรมจึงได้มีการจัดหลักสูตรการดูงานให้กับผู้บริหารของ กฟผ. มาดูงานที่ถอยตุงอย่างต่อเนื่องมาหลายปี สำหรับปี 2564 ได้กำหนดจัดอบรม จำนวน 3 รุ่น และรุ่นนี้เป็นรุ่นที่ 2 ผู้เข้ารับการอบรมตำแหน่งเป็นระดับผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่าย กำหนดมาดูงาน 24-26 มีนาคม 2564
วัตถุประสงค์	- เพื่อให้คณะได้เรียนรู้แนวทางการบริหารงานและปฏิบัติงานตามศาสตร์พระราชา และตำราแม่ฟ้าหลวง - สามารถนำแนวทางการทำงานที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์
ระดับ	ระดับความสำคัญ 4 คะแนน เป็นผู้บริหารระดับสูงของ กฟผ. ระดับวัตถุประสงค์ 3 คะแนน เห็นกระบวนการพัฒนา และเผยแพร่งานพัฒนา คะแนนรวม 7 คะแนน
องค์ประกอบ	ผู้เข้าร่วมรวม 29 ท่าน ประกอบด้วย - ผู้บริหารระดับผู้ช่วยผู้อำนวยการ 25 ท่าน - เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาศักยภาพทรัพยากรบุคคลและคุณภาพ กฟผ. 3 ท่าน - ผู้สังเกตการณ์ (อาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) 1 ท่าน

เจ้าหน้าที่รับ คณะ	วิทยาการบรรยายหลัก - นางอมรรัตน์ บัณฑิตเนตร ผู้จัดการเผยแพร่องค์ความรู้ ผู้ประสานงานหลัก - นางสาวพรพิมล ใหม่น้อย เจ้าหน้าที่เผยแพร่องค์ความรู้ ผู้สนับสนุนการรับคณะ - นางสาววิภาวดี พิมลธิกุล เจ้าหน้าที่เผยแพร่องค์ความรู้ - นางสาววรรณลักษณ์ เรือนปวน เจ้าหน้าที่เผยแพร่องค์ความรู้
แหล่ง สนับสนุน งบประมาณ	- คณะชำระค่าใช้จ่ายเอง (รหัส 912063205) - มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ สนับสนุนค่าใช้จ่าย Logistics and facilities รหัส 916 – 164301 (จัดหลักสูตรศึกษาดูงานเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้าน การพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวง)

2. กำหนดการศึกษาดูงาน

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
วันพุธที่ 24 มีนาคม 2564		
6:55 - 8:10 น.	เดินทางจากสนามบินดอนเมือง ไปยังสนามบินแม่ฟ้าหลวง เชียงราย โดยสายการบิน Air Asia เที่ยวบินที่ FD7199 (เวลา 6.55 – 8.10 น.)	
8:10 - 8:30 น.	เดินทางถึงสนามบินแม่ฟ้าหลวง	
8:30 - 9:30 น.	ออกเดินทางไปยังโครงการพัฒนาตอยตุงฯ อ.แม่ฟ้าหลวง	
9:30 - 9:40 น.	ตรวจคัดกรองโควิด 19	
9:40 - 10:00 น.	รับประทานอาหารว่าง ณ ห้องประชุม VIP	
10:00 - 12:00 น.	เยี่ยมชมศูนย์ข้อมูลโครงการพัฒนาตอยตุงฯ “การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการทำจริง และการพัฒนาที่วัดผลได้ โดยการประเมินติดตามผลอย่างต่อเนื่อง”	
12:00 - 13:00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ณ คริวตำหนัก	

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
13:00 - 14:00 น.	เยี่ยมชมหอแห่งแรงบันดาลใจ “หอนิทรรศการแห่งนี้เล่าเรื่องราวของราชสกุลมหิดลผ่านพระราชจริยวัตร ปรัชญา และหลักการทรงงานที่เรียบง่าย พระวิริยะอุตสาหะที่มุ่งพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีของคนไทย และสร้างประโยชน์สุขแก่แผ่นดิน ทุกพระองค์ ต่างทรงเป็นแรงบันดาลใจให้กันและกัน เพื่อให้คนไทย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ได้เรียนรู้และเข้าใจบทบาทของราชสกุลมหิดลที่มีต่อคนไทยและแผ่นดิน อีกทั้ง ยังสร้างแรงบันดาลใจและจุดประกายให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมคิดดี มุ่งมั่นประพฤติดี ปฏิบัติดี เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมต่อไป”	
14:00 - 14:10 น.	เดินทางไปยังแปลงปลูกป่าเศรษฐกิจบริษัท นวัตกรรม จำกัด ไซต์ 1	
14:10 - 15:10 น.	ดูงานแปลงปลูกป่าเศรษฐกิจ แมคคาเดเมีย กาแฟอาราบิก้า ดอยตุง และโรงงานแปรรูปแมคคาเดเมีย ณ บริษัท นวัตกรรม จำกัด ไซต์ 1 บริษัท นวัตกรรม จำกัด ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2532 เป็นความร่วมมือกันของ ภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการปลูกป่าเศรษฐกิจในพื้นที่โครงการ พัฒนาดอยตุงฯ โดยเลือก พืชที่ผลผลิตมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง สามารถ นำไปแปรรูปและเพิ่มมูลค่าได้อย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างรายได้ให้คนดูแลใน ระยะยาว เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้คนกับป่าอยู่ด้วยกันอย่างพึ่งพา พืชเศรษฐกิจที่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ เลือกมาส่งเสริมคือ กาแฟพันธุ์อารา- บิก้าและแมคคาเดเมีย ปัจจุบันกลายเป็นต้นแบบของการดำเนินธุรกิจเพื่อ สังคม	
15:10 - 15:45 น.	รับประทานอาหารว่าง ณ โรงงานแมคคาเดเมีย	
15:45 - 16:15 น.	เดินทางไปยังสวนรุกขชาติแม่ฟ้าหลวง ดอยช้างมูบ	
16:15 - 17:00 น.	เยี่ยมชมสวนรุกขชาติแม่ฟ้าหลวง ดอยช้างมูบ	
17:00 - 17:10 น.	เดินทางไปยังฐานปฏิบัติการดอยช้างมูบ	
17:10 - 17:30 น.	ชมชายแดนไทย-เมียนมา ณ ฐานปฏิบัติการดอยช้างมูบ เพื่อกลับไปย้อนดูภาพพื้นที่ดอยตุงในอดีต และชมอาทิตย์ อัสดง	

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
17:30 - 18:00 น.	เดินทางไปยังดอยตุงลอร์ดจ์	
18:00 - 18:30 น.	เช็คอินและพักผ่อนตามอัธยาศัย	
18:30 - 19:30 น.	รับประทานอาหารเย็น ณ ศาลาลีลาวดี	
19:30 - 20:30 น.	กิจกรรมสรุปการเรียนรู้ประจำวัน ณ ห้องประชุมคลับ 31	
วันพฤหัสบดีที่ 25 มีนาคม 2564		
6:30 - 8:00 น.	รับประทานอาหารเช้า ณ ศาลาลีลาวดี	
8:00 - 8:30 น.	เดินทางไปยังศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ	
8:30 - 11:40 น.	ศึกษาดูงานศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ ครั้งแรกก่อตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์ฝึกอาชีพด้านหัตถกรรม เป็นการพัฒนาชั้นกลางน้ำ โดยการสร้างงานสร้างอาชีพ เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้ที่มั่นคงพอเพียง โดยการต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิมของชาวบ้าน และเสริมในสิ่งที่ขาด โดยการให้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ อุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานเหมาะสมกับการทำงาน ตรวจสอบคุณภาพทุกขั้นตอน สำคัญคือผลิตภัณฑ์ต้องออกแบบตามที่ถูกค้าหรือตลาดต้องการ และชาวบ้านเองจะได้เรียนรู้การทำงานจากการปฏิบัติจริงด้วยตัวเอง เป็นการพัฒนาทักษะความชำนาญเพิ่มขึ้นไปอีกด้วย ซึ่งประกอบไปด้วย ● โรงงานทอผ้า เย็บผ้า ● โรงงานย้อมสีธรรมชาติ ● โรงงานกระดาษสา พักรับประทานอาหารว่าง ณ โรงงานคั่วกาแฟ ● โรงงานเซรามิก ● ศูนย์จัดการด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนา ดอยตุงฯ	
11.40 – 12.15 น.	ศึกษาดูงานโรงงานคั่วกาแฟดอยตุง	
12:15 - 13:15 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ณ ร้านข้าวซอยบ้านางคำ	

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
13:15 - 13:30 น.	เดินทางไปยังศูนย์เด็กไฟดี	
13:30 - 14:45 น.	ฟังบรรยายเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชน และเยี่ยมชมศูนย์เด็กไฟดี	
14:45 - 15:00 น.	เดินทางไปยังห้องประชุม VIP	
15.00 – 15.15 น.	รับประทานอาหารว่าง ณ ห้องประชุม VIP	
15:15 - 16:30 น.	พูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้นำดอยตุง ผู้นำปัจจุบันและผู้นำในอนาคต ผู้บริหารคนรุ่นใหม่ของดอยตุงที่เกิดจากการสร้างคน (อาสาสมัคร คพต.พ.) ของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ตอนเริ่มต้นมี 144 คน ปัจจุบันอาสาสมัครเหล่านี้กลายเป็นผู้นำของชุมชนถึง 90% และได้โน้มนำแนวทางพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบริหารจัดการในชุมชนของตนเอง	
16:30 - 17:30 น.	ฟังบรรยายสรุปหลักการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน	
17:30 - 18:30 น.	เข้าที่พักและพักผ่อนตามอัธยาศัย	
18:30 - 20:30 น.	รับประทานอาหารเย็น Fine Dining ณ ศาลาลีลาวดี	
วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2564		
6:30 - 8:00 น.	รับประทานอาหารเช้า ณ ศาลาลีลาวดี พร้อมเช็คเอาท์	
8:00 - 9:00 น.	ฟังการบรรยายเรื่อง “ตัวชี้วัดความสำเร็จงานพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวง 3S indicators” โดยนางสาวณัฏฐิศา สุขสวัสดิ์ นักวิเคราะห์และจัดการองค์ความรู้	
9:00 - 10:30 น.	พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าหน้าที่ ทีมปฏิบัติการภาคสนามของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ	
10.30 - 11.15 น.	กิจกรรมสรุปบทเรียนการศึกษาดูงาน	

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
11.15 - 11.30 น.	รับประทานอาหารว่าง ณ ห้องประชุม VIP	
11:30 - 12:30 น.	เยี่ยมชมพระตำหนักดอยตุง สวนแม่ฟ้าหลวง และซื้อของฝากของที่ระลึกจากดอยตุง	
12:30 - 13:30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ณ ครวัตำหนัก	
13.30 - 14.30 น.	เลือกซื้อของฝาก ของที่ระลึกจากดอยตุง	
14.30 - 14.45 น.	เดินทางไปยังพระธาตุดอยตุง	
14.45 - 15.15 น.	สักการะพระธาตุดอยตุง	
15.15 - 15.45 น.	เดินทางไปยังไร่ชาฉุยฟง อ.แม่จัน	
15.45 - 16.30 น.	เที่ยวชมไร่ชาฉุยฟง	
16.30 - 17.00 น.	เดินทางไปยังร้านอาหารแพรเฟื่องพอ อ.เมืองเชียงราย	
17.00 - 18.00 น.	รับประทานอาหารเย็น ณ ร้านอาหารแพรเฟื่องพอ	
18.00 - 18.15 น.	เดินทางไปยังร้านนันทวัน (ก๋องคำ)	
18.15 - 18.45 น.	ซื้อของฝากของจังหวัดเชียงราย ณ ร้านนันทวัน (ก๋องคำ)	
18.45 - 19.00 น.	ออกเดินทางไปยังสนามบินแม่ฟ้าหลวง	
19.00 - 20.00 น.	เช็คอิน ณ เคาน์เตอร์สายการบิน Air Asia	
20.00 - 21.35 น.	เดินทางจากสนามบินแม่ฟ้าหลวง เชียงราย ไปยังสนามบินดอนเมือง โดยสายการบิน Air Asia เที่ยวบินที่ FD3206 (เวลา 20.00 – 21.35 น.)	
21.35 น.	เดินทางถึงกรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ	

3. ประเด็นการเรียนรู้

วันที่ 24 มีนาคม 2564

1) ฟังบรรยาย “ข้อมูลโครงการพัฒนาตอยตุงฯ และศูนย์ข้อมูลโครงการพัฒนาตอยตุงฯ”

นางอมรรัตน์ บรรยายความเป็นมาของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

นายรัฐกร บรรยายเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลประจำปี

- โครงการพัฒนาตอยตุงฯ เป็นโครงการภายใต้การดำเนินงานมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
- สมเด็จพระเจ้า เป็นผู้ก่อตั้งมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีพระราชประสงค์ให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณกุศลแก่ปวงชนชาวไทย
- คำว่า “แม่ฟ้าหลวง” เป็นพระสมัญญานามของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ชาวไทยภูเขาและคนที่อยู่ห่างไกลพื้นที่ทุรกันดารเรียกนามแทนพระองค์ เนื่องจากเห็นพระองค์ท่านมาจากฟากฟ้า มากับเฮลิคอปเตอร์ก็เรียกตามที่ได้เห็น และเวลาที่พระองค์เสด็จก็จะมีความช่วยเหลือต่างๆ มากมาย สำหรับคนไทยทั่วไปมักเรียกพระองค์ว่า “สมเด็จย่า”
- ก่อนเป็นมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีชื่อเดิมว่า “มูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวเขาไทย” ต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อตามพระสมัญญานามของสมเด็จพระเจ้าเป็น “มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี”
- ภายหลังสมเด็จพระเจ้าเสด็จสวรรคต ในพ.ศ.2538 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงรับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และทรงโปรดเกล้าให้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ จนถึงปัจจุบัน จึงเปลี่ยนเป็น “มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์”

- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ก่อตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยดีขึ้น ส่วนโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ก่อตั้งเพื่อดำเนินงานพัฒนาทางเลือกเพื่อการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน
- โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2531 ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ครอบคลุม 2 อำเภอ คืออำเภอแม่สายและอำเภอแม่ฟ้าหลวง มีพื้นที่ทั้งหมด 106,980 ไร่
- โครงการพัฒนาดอยตุงฯ เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของอาณาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ และพื้นที่ดอยตุงตั้งอยู่ในพื้นที่หลักสำคัญเรียกว่าเป็นหัวใจของเส้นทางค้าขายฝิ่นและอาวุธสงครามบริเวณพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ (Heart of Golden Triangle) ประชาชนที่อาศัยอยู่บนดอยตุงมีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย จึงต้องตัดต้นไม้ เผาป่าเพื่อปลูกข้าวไว้กินซึ่งพอกินได้แค่ครั้งปีอีกครั้งปีไม่มีข้าวกิน จึงปลูกฝิ่นขายเพื่อซื้อข้าวประทังชีวิต และเนื่องจากอาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกล ขาดทางเลือก จึงไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาให้การช่วยเหลือ
- “ฝิ่น” เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดเดียวที่ชาวบ้านมีอยู่ในมือและปลูกได้ในฤดูหนาวที่ไม่มีฝนและเมื่อยามเจ็บป่วยก็ใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค และเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ถ่ายทอดต่อกันมา ชาวบ้านจึงเรียกฝิ่นว่า “ยาฝิ่น” ในขณะเดียวกันฝิ่นยังเป็นพืชที่ปลูกแล้วมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่ ใช้น้ำเพื่อเพาะปลูกน้อย ให้ผลผลิตเร็ว ปลูกเพียง 6 เดือนก็เก็บขายได้
- เมื่อ 30 ปีที่แล้ว คนทั่วไปไม่สามารถขึ้นดอยตุงได้เพราะมีกองกำลังอยู่ในพื้นที่ ทั้งกองกำลังว่ากองกำลังไทยใหญ่ กองกำลังก๊กมินตั๋ง มีการซื้อขายอาวุธสงคราม ยาเสพติดบริเวณกาดดอยตุงซึ่งปัจจุบันเป็นตลาดจำหน่ายของที่ระลึกและผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้าน
- ก่อนสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณเสด็จมาทรงงานที่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ นั้น พระองค์จะทรงเสด็จไปพักผ่อนที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ทุก 2 ปี ต่อทรงมีรับสั่งกับ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ราชเลขาว่าหากพระชนมายุ 90 พรรษา จะไม่เสด็จไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์แล้ว
- ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล จึงพิจารณาว่าหากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เสด็จไปสวิตเซอร์แลนด์ แล้วจะมีที่ไหนเหมาะสมกับพระพลานามัยพระองค์ท่าน ต่อมา ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล จึงนำความเป็นห่วงนี้กราบทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงทราบ

- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้จัดงานไหว้สาแม่ฟ้าหลวง ณ อุทยานศิลปวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง อ.เมือง จ.เชียงราย ซึ่งนายตำรวจ พิเดช หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำที่ 31 ดอยตุง ขณะนั้น ได้พบกับ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ซึ่งนายตำรวจพิเดช มีแผนงานจะดำเนินโครงการปลูกป่า เพราะเคยปลูกหลายครั้ง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ จึงคิดว่าถ้ามีสมเด็จพระเจ้ามาปลูกชาวบ้านคงจะให้ความร่วมมือดี
- นายตำรวจ พิเดช บอกเล่าปัญหาแก่ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ทราบ และชวนไปดูพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ไร่ในปัจจุบันเพื่อปลูกป่า เมื่อมาถึงพื้นที่แล้วทราบว่า ม.ร.ว.ดิศนัดดา เป็นราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเจ้า จึงได้เชิญ ม.ร.ว.ดิศนัดดา เดินทางขึ้นไปตอยังสำนักงานของตนที่ตั้งอยู่ที่ดอยตุงตลอดจนในปัจจุบันเพื่อเป็นสิริมงคล เมื่อ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ขึ้นมายังพื้นที่หน่วยอนุรักษ์ต้นน้ำ 31 แล้วเห็นสภาพพื้นที่บนดอยตุง ที่ตั้งอยู่บนความสูง 900-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็นระดับความสูงที่ใกล้เคียงกับที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ที่มีความสูง 800-1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล แต่หากจะให้สมเด็จพระเจ้ามาประทับบนดอยตุงเพื่อพักผ่อนคงไม่โปรด ต้องมีงานให้พระองค์ทรงงานด้วย แล้วงานนั้นคือปลูกป่า
- ม.ร.ว.ดิศนัดดา ได้ทูลเกล้าฯ แต่สมเด็จพระเจ้า ทรงทราบ จากนั้นพระองค์ทรงเสด็จมาที่หน่วยจัดการต้นน้ำที่ 31 เมื่อเสด็จถึงทรงทอดพระเนตรเห็นพื้นที่ ก็มีรับสั่งกับม.ร.ว.ดิศนัดดาว่า “ฉันจะปลูกป่าบนดอยตุง”
- ก่อนเริ่มดำเนินการปลูกป่า สมเด็จพระเจ้าทรงหาข้อมูลว่ามีหน่วยงานใดที่มีประสบการณ์และความรู้เรื่องการปลูกป่า พระองค์จะทรงไปเรียนรู้ด้วยพระองค์เอง แม้ขณะนั้นจะทรงมีพระชนมายุ 87 พรรษาแล้วก็ตาม แต่ยังทรงมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ทรงค้นพบว่าผู้ที่ดำเนินการเรื่องปลูกป่าอย่างเชี่ยวชาญคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามภูมิภาคต่าง ๆ ในพระราชดำริ ของประเทศไทย ภาคเหนือตั้งอยู่ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่
- สมเด็จพระเจ้าทรงเสด็จไปศึกษาดูงาน ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเรียนรู้ด้านการจัดการป่าและทรงรับสั่งว่าจะปลูกป่าอย่างเดียวนั้นไม่พอ หากคนที่อาศัยอยู่ในป่ายังลำบาก ทำอย่างไรถึงให้ปากกับคนอยู่ร่วมกันได้ การปลูกต้องเริ่มจากการปลูกคน
- โดยทรงให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ไปศึกษา ด้านการสร้างอาชีพในพื้นที่สูง ก็ทรงพบว่าผู้ที่ดำเนินโครงการอยู่ในขณะนี้คือพระบาทสมเด็จพระ

เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ทรงให้จัดตั้งโครงการหลวงดอยอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อปลูกพืชเมืองหนาว ทดแทนการปลูกฝิ่น

- สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงพิจารณาอีกว่าหากดำเนินโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ดำเนินไป แล้วเกิดผลผลิต ต้องแปรรูปอย่างไร จึงทรงให้ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ไปเรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ใช้กรรมวิธีผลิตอย่างง่ายเพื่อชาวบ้านสามารถทำได้เองลงทุนน้อย และนำมาปรับใช้กับชาวบ้านบนดอยตุงได้ จึงได้ส่ง ม.ร.ว.ดิศนัดดา ไปเรียนรู้เรื่องการแปรรูปเพิ่มมูลค่าที่โครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงดำริจัดตั้งขึ้นเพื่อให้แปรรูปน้ำมันโคเป็นผลิตภัณฑ์นมอัดเม็ดจิตรลดา และได้รับความนิยมอย่างมาก รวมถึงการแปรรูปผลผลิตอื่นๆในโครงการ
- เมื่อบุคคลทั้งสามท่านได้ความรู้จากการไปศึกษาในที่ต่างๆ มา ก็กลับมาโครงการพัฒนาดอยตุงฯ เพื่อวางกรอบการพัฒนาร่วมกัน
- ทุกโครงการที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ดำเนินการสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่สุดคือการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ก็เพื่อให้ทราบว่าที่แห่งนั้นมีพื้นที่เท่าไร มีคนอาศัยอยู่กี่คน สิ่งที่ชาวบ้านทำมีอะไรบ้าง มีอะไรโดดเด่น และยังขาดแคลนอะไร
- การสำรวจข้อมูล เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ประสานผ่านผู้นำชุมชน เพื่อให้คัดเลือกตัวแทนหมู่บ้านมา หมู่บ้านละ 2-3 คน คนเหล่านั้นสามารถสื่อสารภาษาไทยและภาษาชนเผ่าได้ โดยใช้ชื่อว่าอาสาพัฒนาดอยตุง (อสพ.) ทำหน้าที่สำรวจข้อมูลร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการ
- แบบสำรวจของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ อ้างอิงตามข้อมูลแบบสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กับแบบสำรวจของกรมประชาสงเคราะห์ โดยเริ่มเก็บข้อมูลครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2531 จนถึงปัจจุบัน
- การลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ในแต่ละปีเจ้าหน้าที่พบปัญหาแตกต่างกัน เช่น ช่วงเริ่มต้นโครงการ เป็นปัญหาเรื่องขอสัญชาติไทย เนื่องจากคนบนดอยตุงกว่า 8,000 คน คิดเป็นสัดส่วน 70 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมดไร้สัญชาติ ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ อีกทั้งพื้นที่อยู่ห่างไกลจึงไม่มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ
- โครงการพัฒนาดอยตุงฯ เริ่มแก้ปัญหาคนไร้สัญชาติ เป็นกิจกรรมเร่งด่วนหรือเรียกว่า Quick hit โดยโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ออกบัตร คพต. ให้ประชาชนที่อาศัยบนดอยตุงทุกคน ซึ่งบัตรนี้ไม่สามารถใช้แทนบัตรประจำตัวประชาชนได้ มีข้อความระบุบนหลังบัตร คพต. อย่างชัดเจน พร้อมลง

ลายมือชื่อ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล เพื่อรับรองว่าบุคคลนี้อาศัยอยู่ในประเทศไทยจริง ปัจจุบันประชาชนบนดอยตุงกว่า 90 เปอร์เซ็นต์มีบัตรประจำตัวประชาชนแล้ว และอีก 10 เปอร์เซ็นต์เป็นบัตรประเภทอื่น เช่น บัตรประจำตัวผู้ไม่ได้สัญชาติไทย (บัตรหัว 6) บัตรประจำตัวผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตรหัว 0) เป็นต้น

- นอกจากนี้ทางโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ได้ออกทะเบียนเพื่อยืนยันจำนวนสมาชิกในแต่ละครัวเรือน ก่อนหน้านี้ชาวบ้านไม่มีทะเบียนบ้าน ลักษณะการขึ้นทะเบียนจะให้สมาชิกในบ้านแต่ละคนถือแผ่นหมายเลขตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือนนั้น เพื่อระบุตัวตน เนื่องจากการสำรวจข้อมูลพบปัญหาว่ามีสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน ใช้ชื่อและนามสกุลเดียวกัน ด้วยวัฒนธรรมการตั้งชื่อลูกของชนเผ่ามักเรียงตามลำดับการเกิด เช่น อ้าย ยี่ สาม (หนึ่ง สอง สาม) ในขณะที่พ่อก็ชื่อ สาม แต่หมายเลขตามบนทะเบียนจะช่วยช่วยบอกให้ทราบว่านายสาม 2 คนนี้มีอายุต่างกัน
- เป็นเอกสารอีกฉบับที่สามที่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ออกให้ ชื่อหนังสือรับรองการเข้าอยู่อาศัย ทางโครงการขอความอนุเคราะห์จากกรมที่ดินมารางวัดให้ ที่ดินนั้นต้องมีความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพ มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่ต่อครัวเรือน ผลจากการมอบเอกสารรับรองการเข้าอยู่อาศัยนี้ ช่วยให้พื้นที่ป่าบนดอยตุงได้ป่าเพิ่มเป็น 71 เปอร์เซ็นต์ จากเดิมมีเพียง 28 เปอร์เซ็นต์ (อ้างอิงข้อมูลจากภาพถ่ายเทียมของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) : GISTDA)
- ปัจจุบันการทำแบบสำรวจประจำปี ถูกบันทึกผ่านแท็บเล็ต ซึ่งสามารถประมวลผลข้อมูลรายวัน
- จากข้อมูลปี 2561 เมื่อนำข้อมูลเทียบกับปี 2531 พบว่าประชากรมีรายได้ต่อคนต่อปีจาก 3,000 กว่าบาท เป็น 1.6 แสนบาทต่อคนต่อปี ในขณะที่เส้นความยากจนของรัฐบาลอยู่ที่ 38,000 บาท ผลสัมฤทธิ์นี้สามารถวัดผลการพัฒนาของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ตลอด 30 กว่าปีที่ผ่านมานอกจากนี้การพัฒนายังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ให้ดีขึ้นด้วย
- หลังจากเก็บข้อมูลครบทั้ง 29 หมู่บ้านแล้ว ทางโครงการพัฒนาดอยตุงฯ จะคืนข้อมูลให้ชุมชนเพื่อทบทวนความถูกต้องร่วมกัน และนำไปประกอบการกำหนดทิศทางการพัฒนาในพื้นที่ต่อไป
- ปัญหาบนดอยตุงเกิดจากคน คนที่เจ็บ จนไม่รู้ อยู่ในวังวนเช่นนี้เรื่อยมา ไม่เคยได้รับการช่วยเหลือ ไม่มีโอกาสที่จะเข้าถึงสาธารณูปโภค ไม่มีโอกาสรู้กระทั่งว่าตนเองมีตัวตน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ทรงตรัสว่า “ไม่มีใครอยากเป็นคนไม่ดี ที่เขาไม่ดีเพราะขาดโอกาสและทางเลือก”

- แนวทางการแก้ปัญหา “เจ็บ จน ไม่รู้” ตามแนวทางสมเด็จพระย่าท่านั้น พระองค์ทรงใช้ความรู้ทางวิชาการพยาบาลและการสาธารณสุขมาช่วยเหลือประชาชน และทรงก่อตั้งมูลนิธิแพथ้อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พอ.สว.)
- หลักการพัฒนาของสมเด็จพระย่าคือยึดคนเป็นศูนย์กลาง และทำงานบนข้อมูลจริง จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้ครบทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังที่ทรงดำเนินโครงการพัฒนาอดอยตุงฯ เพื่อเป็นแบบอย่างให้คนมาศึกษาเรียนรู้
- จากพระราชดำริของสมเด็จพระย่าที่ว่า “ฉันจะปลูกป่าบนอดอยตุง” แต่การปลูกป่านั้นจะปลูกอย่างไรให้ยั่งยืน ให้คนกับป่าอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพา
- สมเด็จพระย่าทรงเป็นผู้นำ ที่พาทำ ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างด้วยพระองค์เอง ซึ่งจะเห็นได้จากที่พระองค์ทรงเสด็จไปทุกหนแห่งบนอดอยตุง แม้จะยากลำบากเพียงใด การเสด็จของพระองค์ก็เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่คนทำงานทั้งหลาย
- ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการพัฒนาอดอยตุงฯ แบ่งเป็น 3 ชั้น ได้แก่
 - ชั้นอยู่รอด (Survival) มีความมั่นคงทางอาหาร / เข้าถึงสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน
 - ชั้นพอเพียง (Sufficiency) มีเงินออม / มีทุนเพื่อการศึกษาบุตร / มีรายได้มั่นคง
 - ชั้นยั่งยืน (Sustainability) สามารถต่อยอดองค์ความรู้จนเป็นเจ้าของกิจการได้ สามารถยืนได้ด้วยลำแข้งตัวเอง มีความสุข เมื่อมีแล้วก็แบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นด้วย
- การดำเนินโครงการปลูกป่าบนอดอยตุงช่วงแรกเป็นลักษณะการปลูกป่าอนุรักษ์ มีค่าจ้างปลูกป่า 3,000 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งขณะนั้นโครงการพัฒนาอดอยตุงฯ ยังไม่มีงบประมาณดำเนินการ แต่สมเด็จพระย่าทรงมีพระราชดำริให้คนไทยทั่วประเทศร่วมปลูกป่าด้วยกันโดยบริจาคเงินเป็นค่าปลูกป่าแปลงละ 3,000 บาท เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระย่าจะเจริญพระชนมายุ 90 พรรษา ตอนที่มาเริ่มโครงการพัฒนาอดอยตุงฯ สมเด็จพระย่าทรงมีพระชนมายุ 88 พรรษา ซึ่งโดยปกติส่วนราชการมักจะจัดกิจกรรมเทิดพระเกียรติแก่พระองค์หรือขึ้นป้ายต่างๆ นานาๆ ทรงพิจารณาว่าหากนางบประมาณส่วนนั้นมารวมทำกิจกรรมปลูกป่าจะเป็นประโยชน์มากกว่า จึงเกิดเป็นโครงการปลูกป่าเทิดพระเกียรติสมเด็จพระย่า เจริญพระชนมายุ 90 พรรษา จำนวน 9,900 ไร่ ในการนี้สมเด็จพระย่ายังทรงร่วมบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพิ่มอีก 100 ไร่ พร้อมด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ จึงรวมพื้นที่ทั้งหมดเป็น 11,000 ไร่

- บทเรียนจากการดำเนินโครงการปลูกป่าครั้งนั้นคือเมื่อชาวบ้านได้ค่าจ้าง บางคนนำเงินไปซื้อฝิ่นมาสูบ เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ทรงทราบ จึงทรงให้แก่ปัญหาคนติดฝิ่น โดยจัดตั้งศูนย์บำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด บ้านผาหมี มีระยะบำบัด 1,000 วัน
- ศูนย์บำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด บ้านผาหมี มีผู้เข้ารับการบำบัด 469 คน ทุกคนมาด้วยความสมัครใจ รูปแบบการบำบัดแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ 60 วันแรก เป็นกระบวนการบำบัดและฟื้นฟูด้วยเทคนิคทางการแพทย์ และอีก 940 วัน ให้ผู้บำบัดกลับบ้าน โดยมีแพทย์จากศูนย์ธัญญารักษ์ ตำรวจ ทหาร และเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาออยตุงฯ ติดตามอาการเป็นระยะ ช่วงที่อาศัยอยู่บ้านผู้บำบัดจะได้รับการฝึกอาชีพตามความถนัด ปัจจุบันโครงการบำบัดผู้เสพยาเสพติดเปลี่ยนชื่อเป็น “อาสาทำดี”
- โครงการอาสาทำดี เริ่มต้นที่โครงการร้อยใจรักษ์ และขยายผลมายังโครงการพัฒนาออยตุงฯ ในระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา ดำเนินการมาแล้ว 7 รุ่น จำนวนผู้รับการบำบัดรุ่นละ 60 คน เป้าหมายการดำเนินโครงการนี้คือพื้นที่ 4 แม่ ได้แก่ แม่ฮาด แม่สาบ แม่จัน และแม่ฟ้าหลวง
- หมู่บ้านปลอดยาเสพติด เป็นกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโครงการพัฒนาออยตุงฯ และชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบกันเอง ชุมชนที่ปลอดยาเสพติด โครงการพัฒนาออยตุงฯ จะมอบป้ายปลอดยาเสพติดเพื่อเป็นเครื่องหมายรับรอง
- ป่าเศรษฐกิจคือป่าให้ผลผลิตสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ จากข้อมูลแบบสำรวจพบว่า มีพืชดั้งเดิมบนดอยตุงคือ ต้นก่อ เป็นกลุ่มพืชหนึ่ที่เค็ยมัน และหาข้อมูลว่ามีพืชชนิดใดที่มีความใกล้เคียงกับต้นก่อ ก็พบว่าต้นแมคคาเดเมีย ที่ปลูกกันมากในประเทศออสเตรเลียและฮาวายและตลาดดีพร้อมกันนี้ยังปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า พื้นที่ไหนที่สามารถปลูกฝิ่นได้ ก็ปลูกกาแฟได้เช่นกัน
- ก่อนจะเริ่มปลูกป่าเศรษฐกิจ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ยังไม่มีงบประมาณดำเนินการ ทาง ม.ร.ว. ดิศนัดดา ดิศกุล จึงไปหารือกับบริษัทเอกชน 6 บริษัทเพื่อระดมทุนเป็นเงินตั้งต้น โดยไม่หวังผลกำไร เงินส่วนนี้ทุกบริษัทจะไม่ได้รับคืนและให้ถือว่าเป็นการสนับสนุนการปลูกป่าเศรษฐกิจที่ดอยตุงเพื่อช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีรายได้ระยะยาวมีอาชีพที่สุจริตไม่ปลูกฝิ่น โดยจัดตั้งเป็นบริษัทขึ้นมาเพื่อดำเนินการเรื่องนี้ ในการนี้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ทรงพระราชนามว่า “นฤติ” หมายถึง “90” ปี พ.ศ.2532 เป็นการปลูกป่าของภาคเอกชนเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้า

คำถาม

- ช่วงแรกที่โครงการพัฒนาตอยตุงฯ เข้ามาดำเนินงาน หาน้ำจากไหนมาให้ชาวบ้านใช้
นายรัฐกร : กรมชลประทาน เป็นหนึ่งในหน่วยงานที่เข้ามาบูรณาการกับโครงการในช่วงแรก โดยได้สร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ทั้งหมด 5 ตัว เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ขนาดความจุรวม 8 แสนคิว แบ่งเป็น 2 ส่วนคืออ่างเก็บน้ำ 4 ตัวแรกสำหรับให้ชาวบ้านใช้ และอีก 1 ตัวสำหรับโครงการ
- ช่วงแรกเจ้าหน้าที่มีวิธีการใดเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงจากชาวบ้าน
นายรัฐกร : การอบรมอาสาพัฒนาตอยตุงให้เข้าใจประเด็นคำถามอย่างถูกต้อง จะช่วยให้การเก็บข้อมูลรวดเร็วและเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เนื่องจากอาสาพัฒนาตอยตุงเป็นคนในชุมชนเอง การสอบถามจึงง่ายและเป็นกันเอง ในช่วงเย็นหลังเก็บข้อมูลเสร็จแล้ว ทั้งอาสาพัฒนาตอยตุงและเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจะต้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้ง สุดท้ายคือกระบวนการคืนข้อมูลเพื่อให้ชาวบ้านเป็นผู้ทบทวน จึงจะถือว่าการเก็บข้อมูลสมบูรณ์
- ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ นำไปสู่งานพัฒนาอย่างไร
นายรัฐกร : ข้อมูลจะถูกรวบรวมเป็นรูปเล่ม จัดตามหมวดหมู่ เช่น อาชีพ รายได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พืชประจำถิ่น เป็นต้น สำหรับข้อมูลประเภทเศรษฐกิจ ต้องทำเป็นลักษณะกราฟหรือตาราง เพื่อง่ายต่อการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของรัฐบาลในปีนั้นๆ หากพบกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ โครงการก็นำกิจกรรมสร้างรายได้ไปสนับสนุน เช่น ปศุสัตว์ หัตถกรรม การเกษตร
นางอมรรัตน์ : ข้อมูลที่โครงการรวบรวมมีความละเอียดมาก โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้ประกอบการเขียนแผนงานพัฒนาแต่ละช่วง อีกทั้งข้อมูลเหล่านี้ยังเป็นประโยชน์กับส่วนราชการที่ร่วมทำงานกับโครงการ เมื่อใช้ข้อมูลเดียวกัน การทำงานก็ย่อมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- จากสถานการณ์โรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อรายได้ของชุมชนหรือไม่ อย่างไร
นายรัฐกร : จากข้อมูลสำรวจประจำปี 2562 คนบนตอยตุงกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ ประกอบอาชีพรับจ้าง กลุ่มที่ได้รับผลกระทบคือกลุ่มที่ไปทำงานเป็นภาคฤดูร้อน พื้นที่กรุงเทพฯ ภูเก็ต พัทยา แต่หลายคนก็กลับมาบ้าน เพราะก็ยังช่วยงานในสวนกาแฟของพ่อแม่ สามารถทดแทนรายได้ส่วนนั้น

- แปรนด้อยดุงเป็นของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ใช่หรือไม่
นางอมรรัตน์ : ใช่ ทั้งนี้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมในพื้นที่โครงการพัฒนาอ้อยดุงฯ เพื่อให้ชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้การทำธุรกิจ เมื่อชุมชนทำได้แล้ว อนาคตมูลนิธิก็จะยกให้ชุมชนเป็นเจ้าของแปรนด้อยและสานต่อพระปณิธานของสมเด็จพระเจ้า
- สินค้าขายดีของแปรนด้อยดุงคืออะไร
นางอมรรัตน์ : อ้อยดุงคาเฟ่และอาหารแปรรูป
- ตลอดระยะเวลาดำเนินงานกว่า 30 ปีที่ผ่านมา ทางมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ พบเจอปัญหา อุปสรรคหรือวิกฤตบ้างหรือไม่ และสามารถผ่านพ้นวิกฤตนั้นมาได้อย่างไร
นางอมรรัตน์ : ยกตัวอย่างกรณีบริษัท นวติ จำกัด ในช่วงแรกประสบปัญหาขาดทุน เนื่องจากวิกฤตต้มยำกุ้ง ช่วงปี พ.ศ.2540 เงินเยนแข็งค่าขึ้น ส่งผลให้ดอกเบียเงินกู้ที่มูลนิธิกู้จากใจก้าเพิ่มขึ้น ทางมูลนิธิจึงได้จัดตั้งโรงงานแปรรูปแมคคาเดเมียขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้มีกำไรเพิ่ม โดยได้ศึกษาตัวอย่างจากมูลนิธิโครงการหลวงที่เคยประสบปัญหาลักษณะนี้มาก่อน จึงได้จัดตั้งแปรนด้อยดุงขึ้นมาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรล้นตลาด เมื่อนำผลิตภัณฑ์แมคคาเดเมียที่ผ่านการแปรรูปวางจำหน่าย ได้รับความนิยมจากลูกค้าเป็นอย่างดี ผลกำไรที่ได้สามารถปลดหนี้ใจก้าครบ ในปี พ.ศ.2554 และสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นปัจจุบันนับว่าเป็นวิกฤตเช่นกัน เนื่องจากกระทบต่อธุรกิจอ้อยดุงทั้ง 5 ธุรกิจ ทั้งนี้ทางผู้บริหารได้ชี้แจงเพื่อให้พนักงานเข้าใจสถานการณ์ โดยขอความร่วมมือทุกคนให้ช่วยกันประหยัด ลดการใช้ทรัพยากร ตลอดจนปรับช่องทางการตลาดให้เข้ากับวิถีชีวิตแนวใหม่ของคนปัจจุบัน
- จากข้อมูลที่ว่าอนาคตมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีแผนจะเปลี่ยนถ่ายธุรกิจให้ชุมชนเป็นเจ้าของนั้น ปัจจุบันทางได้เตรียมความพร้อมไว้อย่างไร
นางอมรรัตน์ : การเปลี่ยนถ่ายที่กล่าวไป มิได้ให้เปล่า แต่เป็นการให้ในรูปแบบขององค์ความรู้ สอนวิธีทำ ใหลงมือทำเอง สามารถคิดเอง จนทำได้ ตัวอย่างเช่น การปกครองท้องถิ่น ปัจจุบันชุมชนสามารถบริหารงานเองได้ มีการตั้งกฎระเบียบชุมชน รวมถึงการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจต่างๆ เช่น กาแฟ แปรงเพาะเลี้ยงกล้าไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น

2) หอแห่งแรงบันดาลใจ

- จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มีรับสั่งกับ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เมื่อปี พ.ศ.2539 ณ พระเมรุมาศท้องสนามหลวง ว่า “ทำอะไรไม่ไห้คนไทยลืมแม่”
- จากนั้น ม.ร.ว.ดิศนัดดา จึงให้สร้างอาคารเพื่อจัดนิทรรศการและให้ชื่อว่า “หอพระราชประวัติ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” ณ โครงการพัฒนาดอยตุงฯ โดยเปิดให้ประชาชนเข้าชมอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2545
- ปี พ.ศ.2550 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงเจริญพระชนษาครบ 84 พรรษา (7 รอบ) ท่านผู้หญิงทัศนาวลัย ศรสงครามและคุณจิตต์ ศรสงคราม ได้จัดทำนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติเคลื่อนที่ตามภูมิภาคต่างๆ ชื่อนิทรรศการ “แสงหนึ่งคือรุ่งงาม” เมื่อนิทรรศการจบลงทางผู้จัดอยากให้นิทรรศการดังกล่าวเป็นนิทรรศการถาวรจึงพิจารณาให้นำมาจัดแสดงในหอพระราชประวัติ
- เมื่อพิจารณาถึงพระราชกรณียกิจของสมาชิกในราชสกุลมหิดลจะเห็นถึงความเสียสละ การที่แต่ละพระองค์ต้องทรงงานหนัก “ความทุกข์ยากของประชาชน” คือแรงบันดาลใจในการทำงานของทุกพระองค์ เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนชาวไทยของพระองค์
- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงเริ่มศึกษาข้อมูลและมีการปรับปรุงหอพระราชประวัติ และเปลี่ยนเป็น “หอแห่งแรงบันดาลใจ” จนถึงปัจจุบัน
- ราชสกุลมหิดล สืบเชื้อสายจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กับสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า มีพระราชโอรสและพระราชธิดารวม 10 พระองค์

รวมทั้งสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนกในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ 9

- สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า “สังวาลย์” พระราชสมภพในครอบครัวช่างทอง มีพระชนก “ชู” และพระชนนี “คำ” สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำพร้า จากนั้นจึงเสด็จเข้าวังกับป้าและเป็นข้าราชการบริพารในสมเด็จพระ

เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ สมเด็จพระยาทรงเป็นผู้ใฝ่รู้ ทรงมีโอกาสเรียนการพยาบาลที่โรงพยาบาลศิริราช และสอบได้ทุนไปศึกษาต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อเสด็จไปประเทศสหรัฐอเมริกาทรงได้พบกับ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก จึงเป็นจุดเริ่มต้นของความรัก ในการนี้ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนกทรงเขียนจดหมายถึงพระพันวัสสา อัยยิกาเจ้าเพื่อทูลเกล้าฯ ให้รับทราบเรื่องการอภิเษกสมรสกับสมเด็จพระยาทรงให้เหตุผลว่าที่ทรงเลือก สมเด็จพระยาเพราะเป็นคนดี มิได้เลือกเพราะชาติกำเนิดแต่อย่างใด หลังจากพระบรมราชชนกและ สมเด็จพระยาสำเร็จการศึกษา และขณะนั้นทรงให้กำเนิดพระโอรสพระธิดาแล้ว จึงทรงเสด็จกลับประเทศ ไทย เมื่อพระบรมราชชนกลิ้นพระชนม์ สมเด็จพระยาก็ทรงอภิเษกทั้ง 3 พระองค์เพียงลำพัง ช่วงนั้นตรงกับช่วงสงครามโลก พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงเป็นห่วงความปลอดภัยของทั้ง 4 พระองค์ จึงทรงให้ ไปพำนักอยู่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และเพื่อโอกาสทางการศึกษาของ 3 พระองค์ด้วย

- การดำเนินชีวิตของสมเด็จยามาจากการเรียนรู้ผ่านพระบรมราชชนกและส่งต่อไปยังลูกๆ ของ พระองค์ ทรงมีแนวทางในการเลี้ยงดูบุตรธิดาว่า มนุษย์ที่สมบูรณ์ต้องพร้อมทั้งทางกายและจิตใจ ทรง ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบเป็นอย่างสูง
- เมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ขึ้นครองราชย์ ขณะนั้น พระชนมายุเพียง 9 พรรษา สมเด็จพระยาทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทน หลังจากรัชกาลที่ 8 สำเร็จ การศึกษาก็เสด็จกลับประเทศไทยและทรงงาน ไม่นานก็เสด็จสวรรคต
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช จึงทรงขึ้นครองราชย์ เป็นกษัตริย์ลำดับที่ 9 ต่อจากพระเชษฐา ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์ ดังนั้นการกลับไปศึกษาต่อจึงเรียนด้านการเมืองการปกครอง
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นกษัตริย์ที่เสียสละยิ่ง ดังจะเห็นว่าพระองค์ทรงเสด็จ ไปที่ทุรกันดารต่างๆ เพื่อพบปะประชาชน ทรงแก้ไขปัญหามาจากจุดเล็กๆ จากแนวทางทรงงานของ พระองค์จึงเกิดเป็นหลักการทรงงาน 23 ข้อ เพื่อให้คนศึกษาและ นำไปปฏิบัติต่อไปได้
- ดอยตุงในอดีตเป็นจุดจำหน่ายฝิ่น เฮโรอีนและอาวุธสงคราม เงินที่ใช้แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าเป็น เงินรูปอินเดีย หรือที่ชาวบ้านในพื้นที่เรียกว่า “เงินแถบ” หากต้องการแลกเป็นเงินบาท สามารถ นำเอาไปแลกแถวบ้านห้วยไคร้ ปัจจุบันเงินแถบชาวบ้านนิยมนำมาประดับบนเครื่องแต่งกายชนเผ่า เพื่อความสวยงาม อีกทั้งเป็นเงินบริสุทธิ์ 100 เปอร์เซ็นต์ ใช้ไปนานๆ ไม่ลอกไม่ดำ

- สิ่งยิ่งใหญ่ เริ่มจากจุดเล็กๆ คือ “ตัวเรา” ซึ่งมีอาจจะไปบอกใครให้ทำหรือไม่ทำการใดๆ ได้ ทุกอย่างจึงต้องเริ่มที่ตัวเรา เมื่อไหร่ที่เราทำได้ดีแล้ว จึงจะสามารถไปรวมกับผู้อื่น ไปช่วยเหลือและสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมให้ดีขึ้นต่อไป

3) บริษัท นวติ จำกัด

3.1 แปลงปลูกป่าเศรษฐกิจ แมคคาเดเมีย และโรงงานแปรรูปแมคคาเดเมีย

นายสุรศักดิ์ เสียงดี หัวหน้างานสีเปลือกแมคคาเดเมีย นำชมต้นแมคคาเดเมียและผลิตภัณฑ์จากแมคคาเดเมีย

- ป่าเศรษฐกิจนี้ สมเด็จพระราชดำริให้ดำเนินการเพื่อประชาชนบนดอยตุงจะได้มีรายได้ระยะยาว และให้คนกับป่าอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพา โดยบริษัท นวติ จำกัด นับว่าเป็นธุรกิจเพื่อสังคมแห่งแรกของประเทศไทย เนื่องจากในขณะนั้นยังไม่มีธุรกิจที่มีการประกอบกิจการเพื่อสังคม
- บนดอยตุงมีต้นก่อ ซึ่งเป็นพืชวงศ์เดียวกับแมคคาเดเมีย ที่มีปลูกอย่างแพร่หลายในประเทศออสเตรเลียและฮาวาย ทางโครงการพัฒนาตุงฯ จึงเลือกต้นพันธุ์จากประเทศออสเตรเลียมาปลูก และส่งเจ้าหน้าที่โครงการไปเรียนรู้วิธีการปลูก การดูแล และเทคนิคต่างๆ กับเจ้าของสวนแมคคาเดเมียที่ประเทศออสเตรเลีย
- นอกจากแมคคาเดเมียจะเป็นพืชมูลค่าสูงแล้ว ทางโครงการพัฒนาตุงฯ มองว่าหากปลูกไปแล้วไม่ได้ผลผลิต ยังได้ป่ากลับคืนมา เพราะแมคคาเดเมียเป็นไม้ไม่ผลัดใบ (Evergreen) ใบจึงเขียวตลอดทั้งปี

- การแปรรูปแมคคาเดเมียสามารถใช้ประโยชน์จากผลได้ทุกส่วนตั้งแต่เปลือกนอก เปลือกกะลา และเม็ดเนื้อในที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ด้วยเหตุนี้ทางโครงการจึงพยายามศึกษา ทดลองและวิจัยเพื่อนำแมคคาเดเมียมาเพิ่มมูลค่าได้หลากหลาย เป็นทางเลือกให้ผู้บริโภค
- ต้นแมคคาเดเมียมีอายุเฉลี่ย 80-100 ปี ให้ผลผลิตครั้งแรกในปีที่ 7 จะเริ่มออกดอกช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ จากนั้นจะติดผลและเริ่มเก็บผลดิบได้ในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนพฤศจิกายน เวียนไปแบบนี้
- การเลี้ยงผึ้งในแปลงแมคคาเดเมียช่วงที่ออกดอก ทำให้ได้น้ำผึ้งดอกแมคคาเดเมียเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมา นับว่าเป็นผลิตภัณฑ์เฉพาะของแบรนด์ดอยตุง มีจำหน่ายเฉพาะช่วงหลังดอกแมคคาเดเมียร่วง คือช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี
- ต้นแมคคาเดเมีย 1 ต้นให้ผลสดเฉลี่ย 50 กิโลกรัมต่อปี เมื่อนำผลสดไปสีเปลือกดิบออกจะเหลือน้ำหนัก 20 กิโลกรัมของผลกะลา และสีเปลือกกะลาออกจะได้เนื้อในประมาณ 4 กิโลกรัม
- ต้นแมคคาเดเมียมีศัตรูพืชเป็นหนู กระรอก มด และที่สำคัญคือภัยธรรมชาติ ทางโครงการพยายามหาทางแก้ปัญหาเหล่านี้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น เลี้ยงแมวไว้ไล่จับหนูและกระรอก ชิง สลิงเพื่อตรึงลำต้นแมคคาเดเมียไม่ให้ลู่ตามแรงลม เป็นต้น
- โดยธรรมชาติของพืชจะมีความพิเศษเฉพาะต่างกัน เช่นเดียวกับต้นแมคคาเดเมียที่นำมาปลูกบนดอยตุงกว่า 10 สายพันธุ์ มีทั้งต้นที่รากแก้วแข็งแรง ลูกดกสมบูรณ์ เปลือกบาง ทนโรคและแมลง ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงทำการขยายพันธุ์ด้วยวิธีทาบกิ่ง ติดตามเพื่อให้ได้ต้นแมคคาเดเมียที่มีคุณภาพดีเหมือนกันทุกต้น เป็นสายพันธุ์เฉพาะของดอยตุง
- แมคคาเดเมียปลอดสารเคมีดอยตุง เพราะใช้ปุ๋ยจากเปลือกแมคคาเดเมียที่ย่อยสลาย นำมาหมักรวมกับมูลสัตว์ใช้โรยใต้โคนต้นแมคคาเดเมีย ลำต้นทาสีเพื่อป้องกันแมลงเจาะ ใช้กระดาษทากาวเพื่อดักแมลงและเพลี้ยต่างๆ ส่วนดอกแมคคาเดเมียให้ผึ้งผสมดอก ตามหลักวิทยาศาสตร์พบว่าผึ้งจะตูดน้ำหวานจากดอกไม้ที่ไร้สารเคมี ดังนั้นจึงมั่นใจได้ว่าแมคคาเดเมียของดอยตุงปลอดภัยต่อคนและสิ่งแวดล้อมแน่นอน
- ดอยตุงโมเดลเป็นต้นแบบการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้ ทางมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ นำโมเดลนี้ไปปรับใช้ในพื้นที่ขยายผล ได้แก่ ตำบลเทอดไท น่าน และเชียงใหม่ เป็นต้น

- สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime) หรือ UNODC ได้มอบเครื่องหมายเพื่อรับรองว่าการดำเนินโครงการพัฒนาโดยชุมชนสามารถลดปัญหาเสพติดและการก่ออาชญากรรมได้จริง พร้อมทั้งอนุญาตให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ นำตราสัญลักษณ์มาประทับบนบรรจุภัณฑ์ภายใต้แบรนด์โดยตรง

3.2) แปลงปลูกกาแฟอาราบิก้าโดยตรง

นายหลวง นามยี หัวหน้างานส่งเสริมกาแฟโดยตรง อธิบาย
ถึงการดำเนินงานส่งเสริมกาแฟ

- กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจทางเลือกเพื่อให้ชาวบ้าน โดยโครงการพัฒนาโดยชุมชน เป็นตลาดรับซื้อผลผลิตจากชาวบ้านทั้งหมด
- ในการดำเนินงานช่วงแรกทางโครงการจ้างชาวบ้านรับจ้างรายวันเพื่อมาดูแลแปลงกาแฟ ปรากฏว่าผลผลิตไม่ได้ตามมาตรฐานที่ควรจะเป็น เนื่องจากดูแลไม่ทั่วถึงและไม่ได้ใส่ใจเนื่องจากไม่ได้เป็นเจ้าของ จากนั้นปี พ.ศ.2542 โครงการจึงยกแปลงกาแฟให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของ ใช้แปลงนุติ จำนวน 880 ไร่เป็นพื้นที่นำร่อง เมื่อเกิดความเป็นเจ้าของ ปรากฏว่าได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น
- เจ้าของแปลงกาแฟ 880 ไร่ ต้องเช่าต้นกาแฟ ต้นละ 1 บาทต่อปี ภายหลังชาวบ้านต้องรองเหลือต้นละ 50 สตางค์ต่อปี สำหรับค่าเช่าที่เก็บได้จะนำเข้ากองทุนกาแฟโดยตรง เพื่อให้สมาชิกยืมใช้จ่ายเป็นค่าปุ๋ย ค่าจ้างรถขนกาแฟ จากนั้นทางโครงการจะหักคืนจากการขายผลผลิตประจำปี

- จากแปลงกาแฟตัวอย่างที่โครงการปลูกให้ชาวบ้าน 880 ไร่ ปัจจุบันชาวบ้านปลูกเพิ่มเป็น 106,980 ไร่ ซึ่งส่วนที่ชาวบ้านขยายนี้ไม่ต้องจ่ายค่าเช่า แต่มีเงื่อนไขว่าชาวบ้านต้องขายผลผลิตให้โครงการ อาจมีบางรายที่ขายให้พ่อค้าข้างนอกบ้าง ตรงนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของชาวบ้านเองทางโครงการไม่ได้บังคับแต่การเป็นสมาชิกก็ต้องมีกฎระเบียบและเงื่อนไขต่างๆด้วย
- กาแฟอาราบิก้าเป็นพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีระดับความสูง 800 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป สำหรับมาตรฐานกาแฟดอยตุง และได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications หรือ GI) หากปลูกต่ำกว่า 800 เมตร ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI
- ราคากาแฟที่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ รับซื้อจากชาวบ้านอ้างอิงตามราคาตลาดในประเทศและตลาดโลก ซึ่งแต่ละปีปรับขึ้นลงไม่เท่ากัน
- ฝ่ายส่งเสริมกาแฟทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างโครงการและชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ เนื่องจากต้องสื่อสารภาษาชนเผ่า ช่วงเริ่มต้นต้องผ่านการอบรมเพื่อให้เข้าใจทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ได้แก่ พื้นที่ปลูก การคัดสรรเมล็ดพันธุ์ การเพาะกล้า การเตรียมหลุมปลูก การตัดแต่งกิ่งก่อนและหลังเก็บเกี่ยว การดูแลต้นและแปลง การรับซื้อ เพื่อที่จะสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน สามารถสอนให้ชาวบ้านเข้าใจ จนทำได้ ทำเป็น เป้าหมายคือกาแฟคุณภาพ
- ปัจจัยสำคัญของการกาแฟคุณภาพคือขั้นตอนการรับซื้อผลผลิต เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องมีความรู้ความชำนาญในการพิจารณาความสุกของกาแฟแต่ละสายพันธุ์ เนื่องจากบางสายพันธุ์สุกเหลือง ต้องตรวจสอบอย่างรอบคอบ
 - มาตรฐานการควบคุมคุณภาพกาแฟดอยตุงเจ้าหน้าที่ต้องลงพื้นที่ไปสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านและแจ้งเงื่อนไข กรณีผลผลิตไม่ตรงตามมาตรฐาน จะมีผลต่อชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกาแฟที่รับผิดชอบพื้นที่

ชาวบ้าน	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ
ครั้งที่ 1 ตักเตือน ครั้งที่ 2 ทักเตือน ครั้งที่ 3 งดรับซื้อเป็นระยะเวลา 5 ปี	ครั้งที่ 1 ใบเหลือง (ตักเตือน) ครั้งที่ 2 ใบแดง ใบที่ 1 (ทักเตือน) ครั้งที่ 3 ใบแดง ใบที่ 2 (มีผลต่อเงินเดือน)

- นอกจากจะให้ความรู้เรื่องกาแฟคุณภาพแล้ว ยังชี้ให้เห็นว่าหากสามารถทำได้สม่ำเสมอก็จะเกิดเป็นความเชี่ยวชาญ ชาวบ้านสามารถมั่นใจว่าอีก 30 ปีข้างหน้าหากโครงการไม่อยู่ เขาก็สามารถทำได้ อีกทั้งยังถ่ายทอดความรู้ไปยังรุ่นลูกหลานและคนอื่นๆ
- การเข้าไปพบปะชาวบ้านจะเกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต สิ่งที่ต้องแจ้งให้ชาวบ้านทราบ ได้แก่ นโยบายการรับซื้อกาแฟของโครงการพัฒนาอยตุงฯ กระบวนการรับซื้อ เช่น ช่วงเวลารับซื้อ การขนส่งจากจุดรับซื้อไปยังโรงงาน ค่ามัดใบกาแฟต้องไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนรับซื้อแต่ละรอบ
- ปัจจัยที่มีผลต่อกาแฟมี 5 ข้อหลักๆ คือ

1) การจัดการต้น	4) การจัดการโรคแมลง
2) การจัดการน้ำ	5) การจัดการไม้บังร่ม
3) การจัดการดิน	

 สิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ แต่มีผลต่อกาแฟ คือ ภัยธรรมชาติ เช่น ลม สภาพอากาศที่แปรปรวน

คำถาม

- การจัดการน้ำต้องทำอย่างไร
นายหลวง : ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติที่อยู่ใกล้แปลงกาแฟ แต่ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่บนที่สูง จึงไม่สามารถให้น้ำนอกฤดูได้ ส่วนใหญ่จึงใช้น้ำฝน
- วิธีกำจัดโรคแมลงโดยไม่ใช้สารเคมี ทำอย่างไร
นายหลวง : ใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมีเพราะกาแฟดอยตุงเป็นกาแฟปลอดสารเคมี

■ บิวเวอร์เรีย	มีคุณสมบัติ	ป้องกันมอดและแมลง
■ เมตามิเซียม	"	กำจัดโรคและแมลงในดิน
■ ไตรโคเดอร์มา	"	กำจัดเชื้อราในดินและโรครากเน่า
■ ฟิโรโมน	"	กับดักล่อมอด
■ แฝנדักแมลง	"	เมื่อแมลงเห็นแสงระยิบระยับจะบินมาเกาะ
■ ไวท์ออยล์	"	สารกำจัดเพลี้ยและมด

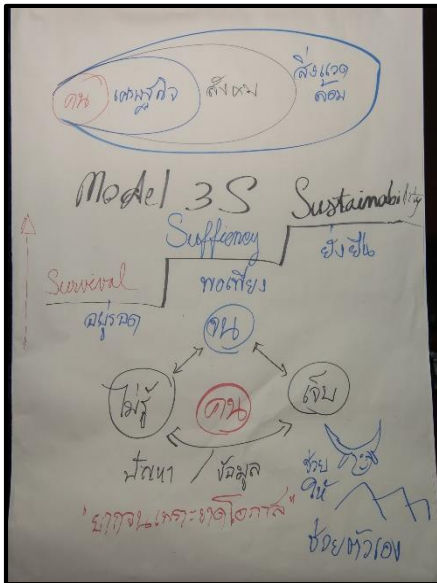
- การสร้างพันธุ์กรรมต้านทานราสนิม เกิดจากการทดลองและวิจัยในกาแฟแต่ละสายพันธุ์ จนได้สายพันธุ์ที่ทนทานต่อโรคราสนิม จากนั้นจึงขยายพันธุ์ไปปลูกในพื้นที่ ช่วยลดปัญหาโรคพืชได้
- กาแฟ GI กับ ไม่เป็น GI มีเกณฑ์พิจารณาอย่างไร
นายหลวง : กาแฟ GI คือ กาแฟที่ปลูกบนความสูงตั้งแต่ 800 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป ส่วนกาแฟที่ไม่เป็น GI คือปลูกต่ำกว่า 800 เมตรจากระดับน้ำทะเล ทั้งในพื้นที่โครงการและนอกพื้นที่โครงการ การวัดระดับความสูงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกาแฟทุกคนมีความมือที่สามารถวัดพิกัดความสูงของแปลงกาแฟแต่ละไร่ได้ พร้อมบันทึกในแท็บเล็ต ข้อมูลเหล่านั้นจะถูกส่งไปส่วนกลาง ดังนั้นทั้งส่วนงานภาคสนามและส่วนบริหารจะมีข้อมูลชุดเดียวกัน เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบและติดตามผล ซึ่งหากพบปัญหาจุดใด ก็ดึงข้อมูลจากระบบมาวิเคราะห์ร่วมกัน
- ระยะห่างระหว่างต้นกาแฟที่ปลูกเป็นเท่าไร
นายหลวง : ปลูกในระยะ 2 เมตรคูณ 2 เมตร เพื่อให้ต้นกาแฟมีทรงพุ่มที่เหมาะสมและช่วยให้การติดดอกออกผลดี เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่มีจำกัด ปริมาณความต้องการปลูกกาแฟเพิ่มขึ้น ทางฝ่ายส่งเสริมกาแฟก็นำความรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟจากประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้กับแปลงกาแฟของชาวบ้าน โดยจัดการแปลงเป็นแบบขั้นบันได ช่วยให้ง่ายต่อการเก็บเกี่ยวและการดูแล สามารถลดระยะปลูกเป็น 2 เมตรคูณ 1.5 เมตร เพิ่มจำนวนต้นต่อแปลงได้มากขึ้น หากพบปัญหาสามารถระบุข้อมูลรายต้นได้

4) เยี่ยมชมสวนรุกขชาติแม่ฟ้าหลวง ดอยช้างมูบ

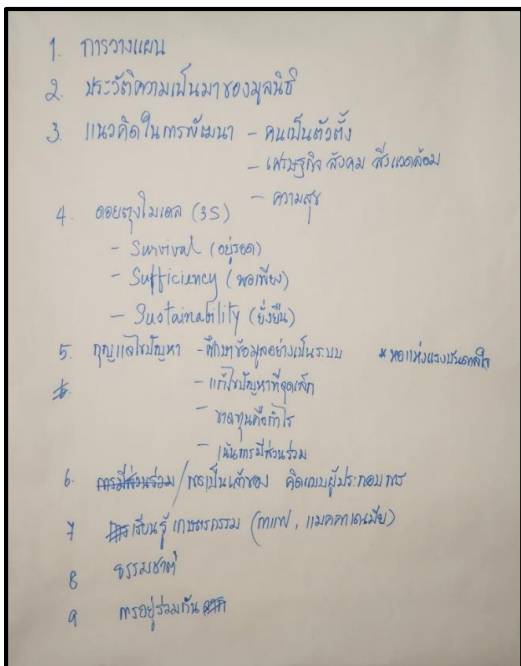

- รูปแบบกิจกรรม แบ่งกลุ่มผู้เข้าศึกษาดูงานออกเป็นกลุ่มตามหมายเลขรถตู้ และให้เวลาร่วมแสดงความคิดเห็น 15 นาที และนำเสนอของกลุ่มอีก 5 นาที
- โจทย์คือ “จากการศึกษาดูงานได้เรียนรู้อะไรบ้าง”
- เนื้อหาที่แต่ละกลุ่มนำเสนอมีดังนี้

รถตู้คันที่ 2

- การสื่อสารระหว่างรถตู้แต่ละคันแสดงถึงการทำงานเป็น teamwork เป็นอย่างดี ทุกคนเข้าใจกติการ่วมกัน จึงปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน
- การแก้ไขปัญหาจากต้นเหตุ พิจารณาจากข้อมูลจริง โดยลงพื้นที่ไปพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม
- วิสัยทัศน์ของโครงการพัฒนาอยตุงฯ มีการวางแผนเป็นขั้นเป็นตอน มีระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว
- การตอบแทนคุณของแผ่นดิน เมื่อเยาวชนจบการศึกษาก็กลับมาพัฒนาบ้านเกิด
- 3S โมเดลเป็นเรื่องที่ไม่ เคยรู้ก่อนมาที่นี่ เป็นสิ่งที่ต้องเรียนเพิ่มเพื่อนำไปปรับใช้
- ผู้นำที่ดีต้องนำพา ทำ ดังที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทำไว้ให้เห็นเป็นตัวอย่าง
- การบูรณาการองค์ความรู้จากหน่วยงานที่หลากหลาย แต่ต่างก็มีเป้าหมายเดียวกันคือ “ชาวบ้าน”
- การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องยึดคนเป็นศูนย์กลาง
- ทุกอย่างจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีแรงบันดาลใจร่วมกัน

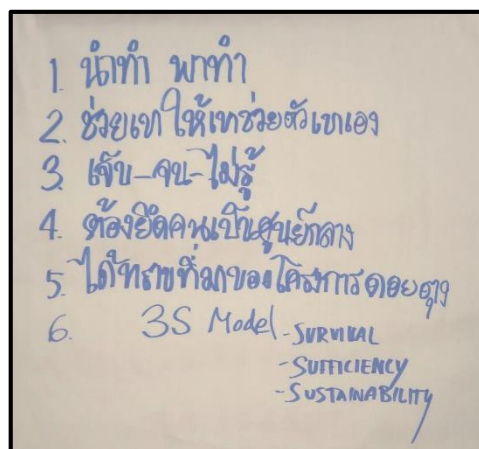
รถตู้คันที่ 4

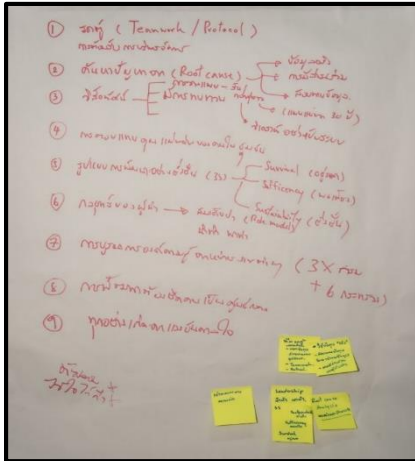
- การวางแผน เริ่มตั้งแต่ออกจากบ้านต้องเตรียมตัวอย่างไร เพื่อเดินทางมาดอยตุง
- ได้รับทราบการดำเนินงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ บนโครงการพัฒนาดอยตุงฯ มากขึ้น
- 3S โมเดล การพัฒนาที่เป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ชาวบ้านอยู่รอด มีความพอเพียง และอยู่อย่างยั่งยืน
- หลักการทรงงานของในหลวง รัชกาลที่ 9 นำไปสู่การทำงานอย่างเป็นระบบ
- ประทับใจการจัดนิทรรศการในหอแห่งแรงบันดาลใจ
- ได้เรียนรู้แนวทางแก้ปัญหา มองภาพใหญ่ แต่ต้องแก้ไขจากจุดเล็กๆ

- สร้างบทบาทผู้ประกอบการ เป็นสิ่งที่ กฟผ. กำลังศึกษาหาข้อมูลเพื่อจะดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบ
- สิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งนี้จะนำไปปรับใช้
- เรียนรู้การอยู่ร่วมกันจากคนที่ไม่รู้จัก มีโอกาสมาพบปะพูดคุย ทำความรู้จักกันมากขึ้น รู้สึกดีใจ

รถตู้คันที่ 3

- เปิดใจพบเพื่อนใหม่
- รู้จักโครงการพัฒนาดอยตุงฯ มากขึ้น
- การเปลี่ยนแปลงจากภูเขาหัวโล้นเป็นป่าที่สมบูรณ์ใช้เวลานาน และทำงานกับคนเป็นสิ่งที่ท้าทาย
- การแก้ไขปัญหาของสมเด็จพระเจ้าต้องศึกษาต้นเหตุของปัญหา คือ เจ็บ จน ไม่รู้
- ชื่นชอบหลักคิด “ช่วยเขาเพื่อให้เขาช่วยเหลือตัวเองได้”
- ผู้นำที่ดีควรเป็นผู้พาทำ นำทำ งานถึงจะสำเร็จ
- 3S โมเดล เป็นแนวทางแก้ปัญหาอย่างที่มีเป้าหมายชัดเจน
- การสร้างความเป็นเจ้าของ สร้างการมีส่วนร่วม และเชื่อมโยงกับปัญหาขององค์กร

รถตู้คันที่ 1

- การเตรียมความพร้อมมาเรียนรู้สิ่งใหม่
- การเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด
- การทำงานบูรณาการจะช่วยให้งานสำเร็จ
- นางอมรรัตน์เพิ่มเติม ดังนี้

- (1) การยึดคนเป็นศูนย์กลาง คือ เอาชาวบ้านเป็นตัวตั้ง ลงพื้นที่ไปพูดคุย สอบถามสิ่งที่ต้องการอย่างแท้จริง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ตั้งแต่ร่วมคิด คิดร่วมและลงมือทำร่วม
- (2) การคืนข้อมูลสำคัญมากเพื่อเป็นการทบทวนและยืนยันร่วมกัน

ว่าข้อมูลที่ให้มาเป็นข้อมูลจริง

- (3) ข้อมูลจริง นำไปสู่การจัดลำดับปัญหาที่ชาวบ้านต้องการอย่างแท้จริง จึงเกิดเป็น Quick Hit คือ กิจกรรมที่ช่วยให้ชาวบ้านเกิดความมั่นใจกับโครงการมากขึ้น ยกตัวอย่าง Quick Hit ของดอยตุง คือ “เงินค่าจ้างปลูกป่า” เงินที่ได้จากการรับจ้างปลูกป่า หากมาทุกวันจะได้เงินไปซื้อข้าวกินทุกวัน จึงทำให้ชาวบ้านมีความมั่นใจว่าโครงการปลูกจริง ทำจริง ไม่ได้มาให้ความหวังแล้วจากไป
 - (4) ชาวบ้านบนดอยตุงครั้งแรกไม่รู้จักสมเด็จพระองค์มีได้ใช้พระบารมีดำเนินงานแต่อย่างใด ชาวบ้านบนดอยตุงอยู่ห่างไกลทุรกันดาร ไม่มีโอกาสรับรู้ข่าวสาร ดังนั้นความสำเร็จที่เกิดขึ้นมาจากหลักการทรงงานที่พระองค์คอยชี้แนะให้เป็นสิ่งที่แก้ไขปัญหาของชาวบ้านจริงๆ
- อาจารย์จักรกฤษณ์เพิ่มเติม ดังนี้
 - (1) ผู้เข้าร่วมรุ่นที่ 2 ให้ความสนใจกับประเด็นเรียนรู้อย่างตั้งใจ สามารถสรุปข้อมูลและนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ
 - (2) เรียนรู้จากประเด็นเล็กๆ แล้วมองในภาพรวมเป็นหัวข้อใหญ่
 - (3) ลักษณะการนำเสนอของรุ่นที่ 2 เน้นการมองมุมกว้าง

วันที่ 25 มีนาคม 2564

1) ศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ

1.1 โรงงานทอผ้า

- นางคำ ต้าคำจริง หัวหน้าโรงงานทอผ้า เล่าว่าช่วงก่อนก่อตั้งโรงงานทอผ้า ครั้งที่ปลัดบุญชอบกับ ม.ร.ว.ดิศนัดดา มาพบที่บ้าน สอบถามชีวิตความเป็นอยู่ รายได้ของสตรีในหมู่บ้าน มีอะไรที่ต้องการให้โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ช่วยเหลือ ซึ่งเมื่อลงหมู่บ้านก็เห็นชาวบ้านนั่งทอผ้าอยู่ ซึ่งมองว่าเป็นภูมิปัญญาเดิมและมีความชำนาญจากนั้นจึงเกิดการรวมกลุ่มทอผ้าเพื่อจำหน่ายภายใต้แบรนด์ดอยตุง เริ่มแรกมีสมาชิกกลุ่ม 10 คน ได้ค่าจ้างรายวันวันละ 50 บาท แต่ได้ค่าจ้างจ่ายเป็นต่อเดือน จึงเป็นข้อจำกัดสำหรับสมาชิกที่ต้องการเงินไปซื้อข้าวกินในทุกวัน จึงมีคนลาออกไป 4 คน คงเหลือสมาชิก 6 คน

- เมื่อดำเนินงานไประยะหนึ่ง ทางโครงการต้องการพัฒนาศักยภาพของ บ้างๆ ให้เป็นมืออาชีพมากขึ้น จึงนำอาจารย์จากศูนย์หัตถกรรมภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่มาสอน แต่มีข้อจำกัดของศูนย์หัตถกรรมภาคเหนือ (ส่วนราชการ) คือเรียนที่ละหลักสูตร หลักสูตรละ 3 เดือน การเรียนระยะสั้นเช่นนี้ทำให้

คนที่ถูกฝึกอบรมไม่ได้พัฒนาฝีมือไปอย่างที่ต้องการให้เป็นมืออาชีพ ไม่สามารถทอผ้าที่มีลวดลายซับซ้อนยากๆได้ คุณชายจึงสอบถามครูที่จะมาสอนว่าถ้าต้องการให้ชาวบ้านเรียนจนสามารถทอลายผ้ายากๆได้ต้องใช้เวลาเรียนนานเท่าไร คำตอบจากครูคือใช้เวลาตั้งแต่ 9-12 เดือนขึ้นไป ดังนั้น ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล จึงปรับแผนการอบรมใหม่ให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของหน่วยงาน คือหลักสูตรละ 3 เดือน และชาวบ้านได้ประโยชน์จากการอบรมเรียนอันนี้ด้วยก็คือประมาณ 9 เดือน จึงปรับการอบรมใหม่เป็น 3 หลักสูตร หลักสูตรละ 3 เดือน ได้แก่ หลักสูตรขั้นต้น หลักสูตร

ชั้นกลาง และหลักสูตรขั้นสูง รวมระยะเวลาทั้งหมด 9 เดือน เรียนที่ละขั้นตอนให้เข้าใจ และลงมือปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ เพื่ออนาคตจะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้

- การผลิตสินค้าดอยตุงจะผลิตตามคำสั่งซื้อจากฝ่ายขาย โดยเน้นตลาดเป็นผู้นำ
- ลายผ้าแต่ละลายขึ้นอยู่กับกาผูกไม้เหียบร้อยตะกรอ ตามการออกแบบของ ดีไซเนอร์
- การจ้างงานในโรงงานทอผ้านั้น คนทอผ้าจะได้รับรายได้ เป็นงานเหมาต่อชิ้น ซึ่งราคาเฉลี่ยเมตรละ 150–200 บาท ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลาย
- นอกจากผ้าทอ ที่โรงงานแห่งนี้ยังมีพรหมทอ ซึ่งใช้คนทอถึง 3 คน ยากกว่าการทอผ้าทั่วไป เนื่องจากต้องทำงานเป็นทีม ทั้งเหียบทั้งสอดเส้นด้าย ก็ทอพรหมมีขนาดหน้ากว้าง 3.7 เมตร ส่วนความยาวขึ้นอยู่กับคำสั่งซื้อ
- ในกระบวนการผลิตมีเศษผ้าเศษด้ายเหลือ ทางโรงงานก็นำมาผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและลดขยะสู่บ่อฝังกลบ

1.2 โรงงานย้อมสีธรรมชาติ

- นางสาวชูศรี โก้วละ หัวหน้างานสีย้อมธรรมชาติ กล่าวถึงการออกแบบสินค้าประเภทผ้าทอต้องเป็นไปตามกระแสแฟชั่นปีต่อปี รวมถึงสีของผ้าด้วยเช่นกัน
- อดีตดอยตุงก็ใช้สีเคมีในการย้อมผ้า แต่ปัจจุบันผู้บริหารมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มี

แนวทางการดำเนินโครงการตามหลักการของสมเด็จพระเจ้าที่ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาต้องครบทุกมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงนำสีย้อมธรรมชาติมาใช้ในผลิตภัณฑ์ทอผ้า ซึ่งภูมิปัญญาเดิมของชาวบ้านที่นี่ก็ใช้สีย้อมธรรมชาติ

- ผลการค้นคว้าข้อมูลพบว่าในชุมชนดอยตุงใช้สีย้อมธรรมชาติย้อมเสื้อผ้าสวมใส่ในครอบครัวอยู่แล้ว แนนอนว่าสีย้อมธรรมชาติไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งยังไม่เป็นอันตรายต่อผู้สวมใส่
- จากนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมคาดว่าจะอีก 5 ปีข้างหน้า ผลิตภัณฑ์ผ้าของดอยตุงต้องย้อมด้วยสีย้อมธรรมชาติ 100 เปอร์เซ็นต์ ปัจจุบันสามารถทำได้ที่ 30 เปอร์เซ็นต์

- ช่วงเริ่มต้นได้นำพืชที่มีอยู่ในพื้นที่มาศึกษาและทดลองย้อมด้วยกรรมวิธีต่างๆ จนได้สูตรที่สมบูรณ์และแน่ใจว่าสามารถใช้งานได้จริง นอกจากนี้ยังมีเศษของเหลือใช้จากส่วนผลิตอื่นๆ เช่น ขี้เถ้า เปลือกกะลาแมคคาเดเมีย ใบหญ้าแฝก เปลือกขนาน้ำมัน เปลือกหัวหอม กากกาแฟ เป็นต้น
- การให้สีของพืชและเศษของเหลือใช้แต่ละชนิดจะแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น

พืชและเศษของเหลือใช้	สีที่ได้
ต้นหอม	โทนสีน้ำเงิน สีฟ้า
เปลือกหัวหอม	โทนสีเหลือง
ครึ่ง	โทนสีชมพู
เปลือกขนาน้ำมัน	โทนสีเหลือง
ถ่านเปลือกแมคคาเดเมีย	โทนสีเทา
ใบหญ้าแฝก	โทนสีเหลืองมะนาว

- ต้นหอม ต้องนำสู่กระบวนการ “ก่อหอม” คือ การนำไปหอมมากในถัง จากนั้นทำการโจก (การโจก คือ การต้มน้ำย้อมยกขึ้นสูงประมาณ 1 ฟุตแล้วเทน้ำย้อมกลับคืนลงหม้อเดิม 4-5 ครั้งต่อวันวนไป เป็นกระบวนการเติมอากาศให้กับเชื้อแบคทีเรียชนิดชอบด่าง (Bacillus alcalophilus bacteria) ที่มีอาหารเพียบพร้อมจากการเติมอาหารอย่างผลไม้รสเปรี้ยวตามฤดูกาล) เมื่อหอมเปลี่ยนสีจึงจะสามารถนำเส้นด้ายหรือผ้าที่ต้องการย้อมลงไปขยำนในถัง
- ตัวอย่างผ้าพันคอ หากจะย้อมต้องนำลงไปทั้งผืน แล้วใช้มือขยำนตลอดเวลา การย้อมผ้าแต่ละรอบใช้เวลาประมาณ 5 นาที จนกว่าจะได้สีตามต้องการ กรณีเป็นเส้นด้ายจะใช้ด้ายประมาณ 3 ใจ (หน่วยนับด้าย) เฉลี่ยน้ำหนัก 2-3 ชีด ลักษณะนี้เป็นการย้อมเย็น
- หลังการย้อมผ้า จะนำผ้าขึ้นมาปั่นแห้ง และไปตากในโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์ เนื่องจากมีการควบคุมอุณหภูมิสม่ำเสมอ ลดปัญหาผ้าเปลี่ยนเจดสี จากนั้นนำมาทดลองทอ ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการทอเป็นผลิตภัณฑ์

คำถาม

- ข้อแตกต่างระหว่างการย้อมร้อนกับย้อมเย็นเป็นอย่างไร

นางชูศรี : การย้อมเย็นใช้น้ำอุณหภูมิปกติ เนื่องจากพืชให้สีแต่ละชนิด มีคุณสมบัติให้สีต่างกัน เช่น ฝาง เคยนำไปทดลองย้อมเย็น สีไม่ออก ส่วนการย้อมร้อน มีพืชบางชนิดที่มีคุณสมบัติให้สี เมื่อนำไปต้มที่อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส ทั้งนี้ต้องเติมสารให้สี ซึ่งสารชนิดนี้ต้องชั่งน้ำหนักให้แน่นอน เพราะมีผลต่อความเข้ม ความอ่อนของสีผ้า

- อุณหภูมิมีผลต่อการให้สีอย่างไร

นางชูศรี :

- (1) จากการทดลอง อุณหภูมิที่ 70 องศาเซลเซียส เหมาะสมต่อการให้สีที่สุด แต่หากอุณหภูมิต่ำกว่านี้สีผ้าจะไม่ตรงตามออร์เดอร์ ในขณะที่อุณหภูมิสูงเกินไป สีไม่ติดผ้า เรียกว่า “สีตาย”
- (2) นอกจากอุณหภูมิแล้ว อายุของพืชก็มีผลต่อการให้สีด้วย เช่น อ่อนไป แก่ไป สีก็ไม่ติดผ้าเช่นกัน

- ช่วยแนะนำเทคนิคไม่ให้สีผ้าตก

นางชูศรี : ครั้งแรกที่ซื้อผ้าต้องแช่ด้วยสารสั้ก่อนนำไปซัก และควรซักด้วยมือ นำไปผึ่งลมแทนการตากแดด ก็สามารถยืดอายุได้ ผ้าที่ใช้สีย้อมธรรมชาติเมื่อใช้งานไปนานๆ ก็จะซีดเป็นปกติ

1.3 โรงงานกระดาษสา

- เยื่อปอสาเป็นส่วนหนึ่งของเปลือกต้นปอสา ซึ่งเป็นพืชที่พบได้ทั่วไปในพื้นที่โครงการพัฒนาโดยดุง
- กระบวนการทำเยื่อสา เริ่มจากนำเยื่อแข็งมาแช่น้ำ 1 คืน จากนั้นนำมาต้มด้วยโซดาไฟ 2 ชั่วโมง ยกออกมาล้างด้วยน้ำเปล่าอีก 3 ครั้งจนกว่าโซดาไฟจะเจือจาง แล้วจึงคัดเอาตาไม้ออก นำมาปั่นเยื่อให้ละเอียด ช้อนเอาเยื่อ

ออก หากต้องการเยื่อสีต่างๆ เช่น สีขาว สีแดง ก็นำไปต้มกับไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์และโซเดียมซัลเฟตประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที นำเข้าเครื่องผสมสี และนำไปช้อน

- กระบวนการช้อนกระดาษสา มี 2 รูปแบบ คือช้อนแบบกระดาษไทยและช้อนแบบกระดาษสาญี่ปุ่น
 - การช้อนแบบกระดาษไทย ใช้เฟรมตาข่าย แล้วจะนำไปตากกลางแจ้งให้แห้ง
 - การช้อนแบบกระดาษญี่ปุ่นใช้เฟรมที่ประดิษฐ์จากแผ่นสกรีนเสื่อตีเข้ากับตาข่ายการเกษตร แล้วนำไปรีดน้ำออก และตากบนแผ่นความร้อน ซึ่งใช้ความร้อนจากเตาชีวมวลเผาด้วยเปลือกกะลาแมคคาเดเมีย
- กระดาษสาดอยตุง มีความหนาตั้งแต่ 80 แกรม ถึง 220 แกรม ใช้แรงงานคนเป็นหลักทุกกระบวนการ คนช้อน 1 คนสามารถช้อนกระดาษสาได้มากถึง 160 แผ่นต่อวัน
- การเพิ่มมูลค่ากระดาษสาดอยตุง หากจำหน่ายเป็นแผ่น ราคาแผ่นละ 40 บาท แต่หากนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จะได้ราคาที่สูงขึ้น เช่น ทำปกสมุดบันทึก สามารถผลิตสมุดได้ 6 เล่ม ราคาเล่มละ 190 – 290 บาท ผลิตวอลเปเปอร์ได้ 2 แผ่น ราคาแผ่นละ 1,000 บาท
- การออกแบบลวดลายมีดีไซเนอร์เป็นผู้ออกแบบ โดยเน้นสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ ของดอยตุง เช่น ลายผ้าจากการแต่งกายของแต่ละชนเผ่า พืชพรรณบนดอยตุง การละเล่น ประเพณี วิถีชีวิต เป็นต้น

1.4 โรงงานเซรามิก

- นางสาวพรพิมล ไหมน้อย เจ้าหน้าที่เผยแพร่องค์ความรู้ เล่าถึงที่มาของการจัดตั้งโรงงานเซรามิก เนื่องจากการตัดถนนสายใหม่ขึ้น ดอยตุง เกิดปัญหาดินสไลด์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนำปัญหาหาหรือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ซึ่งเวลานั้นพระองค์ทรงกำลังศึกษาหญ้าแฝก เพราะรากของหญ้าแฝกมีลักษณะเป็นตาข่าย รากสามารถยึดดินไว้ได้ป้องกันดินพังทลาย อีกทั้งยังกักเก็บอาหารไว้ให้พืชได้อีกด้วย ทรงแนะนำสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมามาปลูกที่ดอยตุง ซึ่งต้องมีการตัดใบหญ้าแฝกออกเพื่อรากจะได้เจริญเติบโตและสมเด็จย่าทรงดำริว่าจะทำอะไรกับหญ้าแฝกที่ตัดแต่งทิ้งได้บ้าง ทางโครงการพัฒนาดอยตุงฯ จึงทดลองนำใบหญ้าแฝกมาบดผสมดินเหนียว และขึ้นรูปเป็นกระถางเพื่อ

นำมาเป็นกระถางเพาะปลูกพืช หญ้าแฝก จึงเป็นจุดเริ่มต้นของโรงงาน เครื่องปั้นดินเผาโดยตุง และพัฒนาเป็น โรงงานเซรามิกจนถึงปัจจุบัน

- นางสาววิไลพร จรูญโกศลเกษม พนักงานแต่งเช็ดน้ำ อธิบายขั้นตอนขึ้นรูป เซรามิกว่ามี 4 แบบ ได้แก่ ขึ้นรูปด้วยแป้น หมุนมือ ขึ้นรูปด้วยหัวจิกเกอร์ ขึ้นรูปด้วย

น้ำดินแบบหล่อกลวง และขึ้นรูปด้วยน้ำดินแบบหล่อทึบ จากนั้นนำไปเช็ดน้ำเพื่อเช็ดฝุ่นที่ติดออก ให้หมด แล้วย้ายไปยังกระบวนการเคลือบและเผา

- กระบวนการเคลือบเป็นเทคนิคทางเคมี ซึ่งสีที่นำมาเคลือบต้องนำไปทดสอบในห้องทดลองหลายๆ ครั้ง ถึงจะได้สีตามออร์เดอร์ การชุบเคลือบและการเผาต้องทำ 2 รอบ
- หลังเสร็จกระบวนการชุบสีและเผาแล้ว จะลำเลียงมายังแผนกตรวจสอบคุณภาพ พร้อมบรรจุใส่ กล่อง ส่งเข้าคลังสินค้า รอการจำหน่ายต่อไป

1.5 ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาตุงฯ

● ระบบบำบัดน้ำเสีย

- นายพงษ์พัฒน์ เนาว์ชมพู วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม กล่าวถึง ตามนโยบายมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ภายในปี พ.ศ. 2575 สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนของโครงการพัฒนา ตุงฯ ต้องได้ 30 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งปัจจุบันสัดส่วนอยู่ที่ 8 เปอร์เซ็นต์ แบ่งเป็นพลังงานจากเตาชีวมวล 3 เปอร์เซ็นต์

และโซลาเซลล์ 5 เปอร์เซ็นต์

- ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งเรียนรู้การใช้พลังงานทดแทนของ องค์กร รวมถึงการจัดการขยะ ซึ่งการจัดการขยะของโครงการพัฒนาตุงฯ สามารถลดขยะสู่บ่อ ฝังกลบเป็นศูนย์เปอร์เซ็นต์ ได้สำเร็จในปี พ.ศ.2561
- ระบบเตาชีวมวล มีเปลือกกะลาแมคคาเดเมียจากกระบวนการแปรรูปปริมาณกว่า 200 - 300 ตัน ต่อปี ซึ่งไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ โครงการจึงมีความร่วมมือกับกระทรวงพลังงานเพื่อวิจัยและ

ทดลอง เพื่อนำพลังงานความร้อนจากเตาเผาชีวมวลมาทดแทนแก๊ส LPG ที่เป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตที่สูงมาก

- พลังงานจากโซลาเซลล์ ปัจจุบันมีการติดตั้งแผงโซลาเซลล์ 5 จุด ได้แก่
 - (1) สำนักงานมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ สำนักงานใหญ่ พระราม 4 กรุงเทพมหานคร
 - (2) หอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
 - (3) โรงงานเซรามิก ศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ อ.แม่สาย จ.เชียงราย
 - (4) บ่อบำบัดน้ำเสีย ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม อ.แม่สาย จ.เชียงราย
 - (5) หอแห่งแรงบันดาลใจ โครงการพัฒนาออยตุงฯ อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย
- ระบบบำบัดน้ำเสีย ได้แนวคิดจากมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งทำเป็นต้นแบบที่โครงการพระราชดำริแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ใช้หลักการธรรมชาติช่วยธรรมชาติ สร้างวัฏจักรเลียนแบบระบบนิเวศน์ โดยออกแบบบึงประดิษฐ์ตามจุดรับน้ำให้ไล่ระดับกันลงมา โดยในบึงเลี้ยงพืชกลางน้ำ พืชลอยน้ำ พืชริมตลิ่ง ซึ่งพืชเหล่านี้คอยทำหน้าที่ดูดโลหะ เหล็กและของเสีย น้ำที่ผ่านการบำบัดจะนำไปใช้รดน้ำต้นไม้ในพื้นที่ศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ แปลงผักอินทรีย์ในศูนย์จัดการด้านพลังงานและสำนักงานสิ่งแวดล้อม

คำถาม

- ทำไมต้องเลี้ยงแพะ
นายพงษ์พัฒน์ : ลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงในเครื่องตัดหญ้า เมื่อนำแพะมาเลี้ยงก็ช่วยเล็มหญ้าในศูนย์ฯ อีกทั้งมูลแพะก็เป็นปุ๋ยให้พืช
 - การจัดการขยะ
- นายวิบูลย์ชัช บุญเป็งแก้ว เจ้าหน้าที่สิ่งแวดล้อม อธิบายเกี่ยวกับการจัดการขยะของโครงการพัฒนาออยตุงฯ โดยแบ่งประเภทขยะออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้
 - (1) ขยะประเภทที่ 1 กลุ่มขยะย่อยสลาย ได้แก่ เศษอาหาร เศษผักนำไปเลี้ยงไส้เดือน ทำปุ๋ยหมักเลี้ยงหนอนแมลงวันลาย และบ่มเป็นก๊าซชีวภาพ

- (2) ขยะประเภทที่ 2 กลุ่มขยะขายได้ เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว เศษกระดาษ กล่องกระดาษ
 - (3) ขยะประเภทที่ 3 กลุ่มขยะเปื้อน ได้แก่ ถูบบรรจุอาหาร ซึ่งสามารถนำมาล้างทำความสะอาดตากแดดให้แห้ง อัดเป็นก้อนส่งขายยังร้านรับซื้อของเก่า
 - (4) ขยะประเภทที่ 4 กลุ่มขยะพลังงาน เป็นของเหลือใช้จากการผลิตสินค้าโดยดุษฎ์ ได้แก่ เปลือกแมคคาเดเมีย เปลือกกะลากาแฟ เศษผ้าเศษด้ายจากโรงงานทอผ้า เศษกระดาษจากโรงงานกระดาษสา นำไปเป็นเชื้อเพลิงเตาเผาชีวมวล
 - (5) ขยะประเภทที่ 5 กลุ่มขยะอันตราย ซึ่งทางศูนย์ฯ มีถึงขยะบรรจุขยะอันตรายในจุดบริการต่างๆ เพื่อแยกออกจากกลุ่มขยะอื่นๆ ขยะประเภทนี้ได้แก่ หมึกปากกา แบตเตอรี่ กระป๋องสเปรย์ น้ำยาล้างชนิดต่างๆ
 - (6) ขยะประเภทที่ 6 กลุ่มขยะห้องน้ำ ได้แก่ ทิชชู ผ้าอ้อมเด็ก ผ้าอนามัย ผ้าปิดปาก จะนำไปเผาที่เตาอุณหภูมิสูง ซึ่งมีความร้อน 800 องศาเซลเซียส
- แต่เมื่อขยะจากต้นทางมาถึงจุดคัดแยกขยะ คนงานจะแยกขยะออกเป็น 45 ประเภท เพื่อเพิ่มราคาให้ขยะแต่ละประเภท ยกตัวอย่าง กระดาษสำนักงานจะราคาสูงกว่ากระดาษแข็ง ขวดน้ำพลาสติกแยกกันกับขวดแก้วหรือกระป๋องน้ำอัดลม เป็นต้น
 - แนวทางสร้างแรงจูงใจแก่พนักงานโดยดุษฎ์ที่จะร่วมจัดการขยะ ยกตัวอย่างเช่น ถูขยะที่เก็บแต่ละโรงงานต้องเขียนหมายเลขที่ข้างถูเพื่อระบุแหล่งที่มา หากพบถูใดแยกผิดประเภท ทางศูนย์ฯ จะส่งกลับให้ต้นทางแยกให้ถูก แล้วส่งกลับมาอีกครั้ง
 - ปัจจุบันโครงการพัฒนาโดยดุษฎ์ฯ ได้ดำเนินการขยายผลการจัดการขยะไปสู่ชุมชนในพื้นที่ ซึ่งมีหมู่บ้านนาร่อง 4 หมู่บ้าน โดยตั้งเป้าว่าภายในปี พ.ศ.2566 ต้องดำเนินการให้ครบทั้ง 29 หมู่บ้าน

คำถาม

- การแยกขยะใช้เครื่องจักรหรือใช้แรงงานคน
นายวิบูลย์ : ใช้แรงงานคน 4 คน หากเป็นช่วงเทศกาลสี่สัปดาห์โดยดุษฎ์จะจ้างคนเพิ่มอีก 2 คน
- ในกระบวนการแยกขยะ ขั้นตอนใดมีค่าใช้จ่ายสูงที่สุด
นายวิบูลย์ : ค่าแรงงานคน เฉลี่ยวันละ 1,500 บาท
- ขยะอันตราย เมื่อถึงจุดคัดแยกเป็นอันตรายต่อคนงานหรือไม่ อย่างไร
นายวิบูลย์ : ขยะอันตรายทางศูนย์ฯ มีถึงขยะเฉพาะให้ทิ้งแยกจากขยะประเภทอื่น อีกทั้งก่อนจะดำเนินโครงการจัดการขยะทางศูนย์ฯ ได้จัดอบรมและให้พนักงานทุกระดับตั้งแต่ผู้บริหารถึงส่วนปฏิบัติการต้องผ่านการอบรมดังกล่าว

- ที่ผ่านมามีความร่วมมือจากพนักงานดีหรือไม่ อย่างไร
นายวิบูลย์ : ทางศูนย์ฯ มีเกณฑ์การให้คะแนนคัดแยกขยะ 3 ระดับ ช่วงปีแรกคะแนนเฉลี่ย 1.85 และเมื่อทุกคนได้ปฏิบัติบ่อยครั้ง เกิดเป็นนิสัย คะแนนก็ขยับขึ้นเป็น 2.8
 - สำนักงานศูนย์จัดการด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม
- วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างอาคารหลังนี้เป็นวัสดุเหลือใช้และรีไซเคิล ดังนี้
 - (1) หลัังคา มุงด้วยกระเบื้องทำจากกลองนม
 - (2) ตัวอาคาร เป็นเศษไม้เก่าจากงานก่อสร้างอื่น
 - (3) กำแพง ฉาบด้วยดินผสมปูนซีเมนต์
 - (4) โคมไฟประดับ ประดิษฐ์จากเศษขยะรีไซเคิล
 - (5) ห้องน้ำชาย ใช้น้ำจากการบ่อบำบัดและน้ำชักโครกผ่านการเติมอากาศหมุนเวียนกลับมาใช้ซ้ำ
 - (6) ฐานอาคาร ปรับพื้นด้วยโมลเซรามิก

คำถาม

- กระเบื้องจากกลองนมมีอายุใช้งานเท่าไร
นายวิบูลย์ : บริษัทผู้ผลิตรับประกันสูงสุด 15 ปี
- หากซื้อข้าวกลองมา แล้วทานไม่หมด ต้องจัดการขยะอย่างไร
นายวิบูลย์ : แยกเศษอาหาร นำกลองไปล้าง และทิ้งในขยะขายได้

1.4 โรงงานควักกาแฟ

- นางสาวค่านวล หนานใส พนักงานคลังกาแฟ อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับโรงงานคั่วกาแฟเป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินโครงการปลูกป่าเศรษฐกิจ เพื่อต่อยอดธุรกิจเพื่อสังคมและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตจากกาแฟที่ส่งเสริม
- โรงงานคั่วกาแฟรับหน้าที่ต่อจากฝ่ายส่งเสริมกาแฟ หลังจากการรับซื้อกาแฟจากชาวบ้าน กาแฟทั้งหมดจะถูกลำเลียงมายังโรงงานในช่วงเย็นของแต่ละวัน ซึ่งช่วงฤดูกาลเก็บกาแฟคือช่วงเดือนตุลาคม ถึงเดือนมีนาคม ช่วงเวลารับซื้อเป็นการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างชาวบ้าน ฝ่ายส่งเสริมกาแฟและโรงงานคั่วกาแฟ
- เมื่อกาแฟมาถึงโรงงานคั่วกาแฟแล้ว เจ้าหน้าที่ต้องตรวจสอบคุณภาพของกาแฟ ตามขั้นตอนดังนี้
 - (1) ชั่งน้ำหนักกาแฟทุกถุง
 - (2) เปรียบเทียบข้อมูลของฝ่ายส่งเสริมกาแฟกับโรงงานว่าข้อมูลตรงกันหรือไม่ เช่น ชื่อเจ้าของ ปริมาณน้ำหนักต่อถุง
 - (3) สุ่มตรวจคุณภาพกาแฟที่มาจากแหล่งรับซื้อแต่ละแหล่ง
 - (4) เมื่อกาแฟทั้งหมดมาถึงโรงงาน ต้องสีเอาเปลือกออกให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง หากปล่อยนานกว่านี้กาแฟจะเน่า
 - (5) จากนั้นนำไปหมักไว้ 2 คืน และล้างน้ำสะอาด จะได้เป็นกาแฟกะลา
 - (6) นำกาแฟกะลาไปตากแดด ประมาณ 2 – 3 วัน ก่อนจะเก็บเข้าคลัง ซึ่งต้องวัดความชื้นของกาแฟกะลาต้องไม่เกิน 12 เปอร์เซ็นต์
 - (7) หากต้องการสารกาแฟเพื่อผลิตเป็นกาแฟ ก็นำกาแฟกะลาไปสีเปลือกออก คัดขนาดเมล็ดลิบ เมล็ดเสีย เศษไม้ออก โดยแยกขนาดเมล็ดกาแฟออกเป็นเล็ก กลาง ใหญ่ออกจากกัน เมื่อนำไปคั่วจะได้สุกเท่ากัน
- เมล็ดกาแฟพีเบอร์รี่ คือเมล็ดโทนของกาแฟ มีความสมบูรณ์ในหนึ่งเมล็ด ซึ่งปกติเมล็ดกาแฟจะมี 2 ซีก ความพิเศษของพีเบอร์รี่จะหอมและรสชาติดีกว่าเมล็ดปกติ ซึ่งพบได้ไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ของกาแฟอาราบิก้าทั้งหมด

- เครื่องคั่วกาแฟของโรงงานคั่วกาแฟดอยตุงนำเข้าจากประเทศเยอรมนี สามารถคั่วกาแฟได้ 50 กิโลกรัมต่อรอบ แต่ละรอบใช้เวลาประมาณ 20 นาที และในแต่ละวันจะคั่วกาแฟเฉลี่ย 1,500 กิโลกรัม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำสั่งผลิต ซึ่งเป็นออเดอร์ของลูกค้าอีกที
- การคั่วกาแฟมี 3 ระดับ คือคั่วอ่อน คั่วกลาง และคั่วเข้ม เนื่องจากกาแฟเป็นผลไม้จึงมีรสชาติเปรี้ยวในตัว หากคั่วอ่อนเกินไปก็จะเข้าไม่ถึงความเปรี้ยว ความหวานของกาแฟ ซึ่งภาษากาแฟเรียกว่า “acidity”
- จากนั้นนำมาบรรจุลงถุง ส่งไปจำหน่าย
- นอกจากนี้ทางโครงการตั้งใจก่อตั้งโรงงานคั่วกาแฟเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เจ้าของสวนกาแฟว่าหากสามารถแปรรูปผลผลิตจะเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น
- ทั้งนี้ผลกำไรจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์กาแฟและสินค้าแบรนด์ดอยตุง นำกลับไปสู่สังคมในรูปแบบของการสร้างงานสร้างอาชีพ เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่มีอาชีพทางเลือก

2) ศูนย์เด็กไฟดี

- เมื่อปี พ.ศ.2556 – 2567 เริ่มมีการจัดกิจกรรมค่ายเด็กไฟดี โดยผู้เข้าร่วมเป็นเด็กบนดอยตุง รูปแบบกิจกรรมเน้นให้เด็กเรียนรู้เรื่องราวของดอยตุง รู้จักสมเด็จย่า กิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากเด็กมากที่สุดคือกิจกรรมถ่ายภาพ หลังจบค่ายไฟดีทางโครงการจึงเปิด

โอกาสให้เด็กมาสมัครเรียนการถ่ายภาพ และนำผลงานการถ่ายภาพมาประกอบในหนังสือ “มองบ้านแพดาดาว”

- นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมค่ายเด็กหอผืนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและเข้าถึงโทษของยาเสพติด
- เป้าหมายของศูนย์เด็กไฟดี

(1) เป็นพื้นที่ปล่อยพลัง สามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่

- (2) ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดเวลาจะไปมั่วสุมหรือยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด
 - (3) เห็นศักยภาพในตัวเอง
 - (4) เข้าใจตนเองและวางแผนอาชีพในอนาคต
 - (5) รักและหวงแหนบ้านเกิดของตน
- กลุ่มเป้าหมายของศูนย์เด็กไฟดี อายุตั้งแต่ 6 – 18 ปี
 - (1) เด็กและเยาวชนใน 29 หมู่บ้าน
 - (2) นักเรียนจากโรงเรียนในพื้นที่ 8 โรงเรียน
 - (3) บุคลากรพนักงานโครงการพัฒนาโดยตุง
 - ศูนย์เด็กไฟดีเปิดบริการเมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ.2562 โดยเปิดทำการวันอังคาร – วันอาทิตย์ เวลา 8.00 – 17.00 น.
 - เมื่อสมัครเป็นสมาชิกศูนย์เด็กไฟดี จะได้บัตรสมาชิก โดยแบ่งเป็น 3 สี ตามช่วงอายุ
 - (1) ช่วงอายุ 6 – 8 ปี บัตรสีน้ำเงิน
 - (2) ช่วงอายุ 9 – 11 ปี บัตรสีชมพู
 - (3) ช่วงอายุ 12 – 14 ปี บัตรสีเขียว
 - (4) เด็กนอกพื้นที่โครงการ บัตรสีแดง
 - ประโยชน์ของบัตรสมาชิก
 - (1) บ่งชี้ช่วงเวลาสมาชิก การร่วมกิจกรรมที่เลี้ยงสามารถสังเกตจากสีของบัตรสมาชิก
 - (2) ใช้แลกเข้าร่วมกิจกรรมในฐานที่สนใจ
 - (3) เก็บข้อมูลการมาใช้บริการของสมาชิก ซึ่งมีช่วงจัดกิจกรรมแจกของรางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจให้สมาชิก
 - (4) แจ้งผลการเข้า – ออกไปยังผู้ปกครอง
 - จัดตั้งธนาคารไฟดีเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การเบิกจ่ายเงิน คำนวณและวางแผนการใช้เงิน จำลองการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งสกุลที่ใช้เป็นสกุลเงิน “ไฟดี” เพื่อนำไปซื้อกิจกรรมที่สนใจ คัดอัตราดอกเบี้ยตามจริง ตลอดจนให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศูนย์เด็กไฟดี เช่น ถ่ายเอกสาร ปริ้นท์เอกสาร ใช้คอมพิวเตอร์ทำรายงาน

- อาคารศูนย์เด็กไฟดีออกแบบตามสิ่งที่เด็กสนใจและใช้ประโยชน์ได้จริง ได้แก่ ห้องประชุม ห้องครัว ห้องสมุด ห้องซ่อมเต็นท์ ห้องดนตรี โรงหนัง สนามเด็กเล่น
- จุดเริ่มต้นของศูนย์เด็กไฟดีคือศึกษาจำนวนประชากรที่เป็นเด็กและเยาวชนจากแบบสำรวจประจำปีที่ผ่านมาพัฒนาสังคมรวบรวมไว้ จากนั้นลงพื้นที่ไปทำความเข้าใจกับผู้นำ ผู้ปกครองและเด็กใน 29 หมู่บ้าน โดยแบ่งเด็กเป็น 2 สายคือเด็กสายในและเด็กสายนอก โดยให้พระตำหนักเป็นจุดแบ่ง
- จากการสำรวจข้อมูลพบว่ากิจกรรมของเด็กทั้งสายแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ
 - (1) เด็กสายใน : ยิงนก ตกปลา ไปไร่กับผู้ปกครอง
 - (2) เด็กสายนอก : ดูหนัง ชီးรถจักรยานเที่ยวเล่น เล่นเกมส์ ดิจโซเชียล เหมือนกับเด็กในเมือง
- เมื่อศึกษาพฤติกรรมของเด็กพบว่าเด็กในพื้นที่ที่มีค่านิยมไม่เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา แต่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ เนื่องจากมีตัวอย่างจากคนในหมู่บ้าน จึงเป็นอีกภารกิจของศูนย์เด็กไฟดีที่ต้องการส่งเสริมให้เด็กมีการศึกษาที่สูงขึ้น เมื่อมีความรู้ก็สามารถประกอบอาชีพที่ดีในประเทศ ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปหาเงินในต่างประเทศ
- นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ของศูนย์เด็กไฟดียังเข้าไปพบปะกับครูในโรงเรียนทั้ง 8 โรงเรียน สอบถามถึงสิ่งที่ทางโรงเรียนต้องการให้ทางศูนย์เด็กไฟดีสนับสนุน มีรายละเอียดดังนี้
 - (1) เป็นที่ปรึกษาและแนะแนว ให้ความรู้ด้านอาชีพในปัจจุบันและอนาคต
 - (2) ลดช่องว่างกิจกรรมของเด็กสายในและสายนอกให้เท่าเทียมกัน
 - (3) นำกิจกรรมของศูนย์เด็กไฟดีเข้าไปในโรงเรียนด้วย
- กิจกรรมศูนย์เด็กไฟดีเน้นเล่น รู้ ลอง โดยได้ออกแบบหลักสูตร 3 หลักสูตร ได้แก่
 - (1) การเรียนรู้ผ่านการฝึกฝน จำลองสถานที่ปฏิบัติงานให้เสมือนจริง จัดที่บริเวณสนามหญ้า
 - (2) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เพื่อดึงดูดความสนใจให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ จึงจัดเตรียมเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ในอาชีพนั้นๆ อย่างครบครัน ให้ใกล้เคียงของจริงที่สุด
 - (3) ผู้นำคนรุ่นใหม่
- เนื้อหาหลักสูตรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตลอดจนพาไปทัศนศึกษาในสถานที่ต่างๆ
- การออกแบบกระบวนการเรียนรู้มีขั้นตอนการทำงานดังนี้

- ก่อนการทำงาน : สำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ลงพื้นที่ไปพูดคุยกับผู้นำ ผู้ปกครองและเด็ก ออกแบบและวางเป้าหมายหลักสูตรให้สอดคล้องเรื่องราวของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าสุทนต์มณี และผู้เกี่ยวข้อง ทดลองกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่าง นำสิ่งที่ต้องปรับปรุงมาวางแผนใหม่ และนำเสนอผู้เกี่ยวข้องอีกครั้ง ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนมั่นใจว่ากิจกรรมนั้นได้ผลกับเด็ก
 - ระหว่างการทำงาน : รับฟังเสียงเด็ก เก็บข้อมูลระหว่างการจัดกิจกรรม สร้างบรรยากาศให้ผ่อนคลาย ให้เด็กรู้สึกเป็นกันเอง
 - หลังการทำงาน : ถอดบทเรียนร่วมกันหลังจบการทำกิจกรรม หาแนวทางพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
- ทางศูนย์เด็กไฟดีจัดกิจกรรมให้คณะได้ทดลองทำ โดยแบ่งเป็น 2 กิจกรรม คือกิจกรรมย้อมสีธรรมชาติและกิจกรรมบาร์เทนเดอร์

กิจกรรมย้อมธรรมชาติ เป็นการทดลองย้อมผ้าด้วย
เปลือกหัวหอมและหอมโป

กิจกรรมบาร์เทนเดอร์ประจำเคาท์เตอร์อาหาร
โรงแรม กำลังทำเครื่องดื่มพีชชาไทย

- โดยปัจจุบันศูนย์เด็กไฟดีมีชมรม 8 ชมรม การเกิดขึ้นของชมรมเหล่านี้มาจากความต้องการของสมาชิก
- (1) ชมรมไฟดีเอ็นเตอร์เทนเมนต์ เป็นชมรมเต้น cover dance ผสมผสานระหว่าง K-pop กับวัฒนธรรมชนเผ่าในพื้นที่ ทั้งแนวดนตรี เนื้อเพลง ท่าเต้นและการแต่งกาย
 - (2) ชมรมงานฝีมือ

- (3) ชมรมมัคคุเทศก์น้อย
- (4) ชมรมจูเนียร์ เซฟ
- (5) วงดนตรีบานชื่น
- (6) ฝึคดีคาเฟ่
- (7) ฝึคดีอะคาเดมี่
- (8) ชมรมถ่ายรูป

คำถาม

- อะไรคือแรงบันดาลใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ในศูนย์เด็กฝึคดี
นายสรณพัฒน์ : เริ่มจากกระบวนการคัดสรรบุคลากร ที่มีคุณสมบัติ
(1) เข้ากับเด็กได้
(2) ทนกับเด็กได้
(3) หนี้อยู่กับเด็กได้
- ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับแผนงานที่วางไว้เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ อย่างไร
นายสรณพัฒน์ : ในส่วนของเด็กและเยาวชน ได้เปิดโลกกว้าง ได้เพื่อนใหม่ และได้โอกาสรู้จักตนเองมากขึ้น ประสบการณ์จากการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้เขาารู้และเข้าใจสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน หากในเชิงนโยบายยังไม่เป็นไปตามเป้าที่วางไว้ เนื่องจากเด็กสายในยังมีข้อจำกัดการเดินทางมาใช้บริการ ซึ่งปัจจุบันทางศูนย์ฝึคดีได้จัดรถรับ-ส่ง ในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ วันเสาร์และวันอาทิตย์
- ศูนย์ฝึคดีได้รับงบประมาณสนับสนุนจากไหน
นายสรณพัฒน์ : งบประมาณจากโครงการพัฒนาออยตุงฯ เป็นหลัก และงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

3) พุดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้นำโดยตุง ผู้นำปัจจุบันและผู้นำในอดีต

- รายชื่อวิทยากรร่วมพุดคุยกับคณะ

(1) นายวีรชิต วรณชิตกุล	(รักษาการ) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง
(2) นายประเสริฐ คำลือ	รองประธานสภาตำบลแม่ฟ้าหลวง
(3) นางมยุรา สิลาวงศกรกุล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านขาหย่างและประธานกลุ่มหัตถกรรมบ้านขาหย่างพัฒนา

- นายวีรชิต บอกเล่าประวัติส่วนตัวเริ่มต้นการทำงานพัฒนาจากการเป็นเจ้าหน้าที่อาสาพัฒนาพัฒนาโดยตุง (อสพ.) การทำงานตอนนั้นถือว่าท้าทายเพราะการเข้าไปสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านค่อนข้างยาก ทั้งต้องโน้มน้าวใจให้มารับจ้างปลูกป่ากับโครงการ ทั้งส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกกาแฟ กว่าที่จะสำเร็จในปัจจุบันก็รู้สึกดีใจ

- วันนี้มีโอกาสมาทำหน้าที่แยกออกมา ตนพร้อมนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานกับโครงการมาใช้ โดยมีเป้าหมายการทำงาน 2 ข้อหลักๆ

- (1) ให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กและเยาวชนพื้นที่ให้ทัดเทียมกับคนข้างล่าง
- (2) คุณภาพชีวิตของชาวบ้านต้องดีขึ้น

- โครงการพัฒนาตอยตุงฯ เข้ามาช่วงแรก ไม่ได้ดำเนินการแก้ปัญหาเสพติด แต่ให้ความสำคัญกับปัญหาสุขภาพ การศึกษา คุณภาพชีวิตของประชาชน เมื่อทุกอย่างพัฒนาดีขึ้น ปัญหาเสพติดก็หมดไปโดยปริยาย
- การปกครองโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปต.) เริ่มเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2542 วางแผนการทำงานไว้ดังนี้
 - เน้นการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันทั้ง 4 ส่วน
 - (1) ผู้บริหาร (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล) ทำงานตลอด 24 ชั่วโมง และทำตามคำมั่นสัญญาที่เคยให้ไว้เมื่อครั้งหาเสียงเลือกตั้ง ไม่เป็นน้ำเต็มแก้ว
 - (2) ข้าราชการในพื้นที่ ต้องมีจิตสำนึกในการทำงาน เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
 - (3) สมาชิกสภาตำบล ทำงานอย่างตรงไปตรงมา โปร่งใส เข้าใจปัญหาของประชาชน
 - (4) กำนันและผู้ใหญ่บ้าน กำลังสำคัญยามทุกข์ยากของชาวบ้าน
 - เน้นวางรากฐานด้านการศึกษาให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่อย่างเต็มกำลัง ให้ทันสมัย
 - การให้เกิดรักซึ่งกันและกัน บนตอยตุงแม้มีความแตกต่างกันทั้งศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ แต่ไม่เคยมีความบาดหมางกัน เพราะทุกคนเผ่าเคารพกัน

- นางมยุรา พุดถึงบทบาทสตรีในอดีตที่ทำงานเพื่อสังคมว่าได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของหมู่บ้าน มาร่วมเป็นเจ้าหน้าที่อาสาพัฒนาตอยตุง (อสพ.) เพราะเป็นผู้หญิงกลุ่มแรกๆ ที่สามารถใช้สื่อสารภาษาไทยได้ มีโอกาสเข้าสังคม ได้เรียนรู้การทำงาน
- ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าก็เป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจมากๆ โดยเฉพาะเผ่าอาข่า ซึ่งจะให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เชื่อว่าผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้ว ก็ต้องย้ายไปอยู่บ้านสามี ไม่ได้เลี้ยงดูครอบครัว ในขณะที่การสูบบุหรี่ยังเป็นปัญหาของครอบครัวอยู่ ผู้ชายจะไม่ทำงานนอนนอนสูบบุหรี่อยู่บ้าน ขณะที่งานหนักเป็นหน้าที่ของผู้หญิง
- ตนได้รับโอกาสจากมิชชันนารีที่มาเผยแพร่ศาสนาในหมู่บ้าน จึงได้เรียนรู้หนังสือถึงมัธยมศึกษาตอนต้น หลังจากนั้นจึงเรียนต่อ กศน. จนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย
- การใช้ชีวิตในฐานะ อสพ.ตอนนั้น ต้องเสียสละตัวเองไปทำงานต่างถิ่น ไปนอนค้างในหมู่บ้านทุกหมู่บ้านเพื่อเก็บข้อมูล ถนนหนทางยากลำบากมาก ต้องห่างจากครอบครัว ซึ่งตนโชคดีที่มีพ่อแม่ช่วยเหลือถึงลูก จึงคลายความกังวลได้บ้าง

- หลังจบการเป็น อสพ. ก็ยังคลุกคลีกับการทำหน้าที่รับใช้ชุมชนตลอด เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและประธานกลุ่มหัตถกรรม
- กลุ่มหัตถกรรมบ้านชาแห่งนั้น มีสมาชิกกว่า 60 คน แต่ละคนทำหน้าที่ตัดเย็บชิ้นส่วนงานผ้าต่างกัน เช่น กระเป๋าย่อม 1 ใบ มีชิ้นส่วนมาจากสมาชิก 3-5 คน บ้างเย็บปอมปอม ลายบนสายกระเป๋าลายบนตัวกระเป๋าดังนั้นหากขายกระเป๋ได้ 1 ใบก็เท่ากับว่าสามารถสร้างรายได้ให้สมาชิกได้
- ช่วงเริ่มรวมกลุ่ม ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ไปพบปะกับตน สอบถามปัญหาเงินกองทุน พร้อมมอบเงินให้จำนวน 30,000 บาท พร้อมกับบอกว่าเงินทุนนี้ไม่ได้ให้เปล่า พร้อมเมื่อไหร่ค่อยมาคืน ซึ่งหากพิจารณาถึงเหตุการณ์นี้ ก็เข้าใจได้ว่าท่านสอนให้รู้จักการช่วยเหลือตัวเอง

- นายประเสริฐ กล่าวถึงบทบาททรงประธานสภาว่ามีโอกาสมาทำงานช่วยเหลือชุมชนเมื่อปี พ.ศ.2547 เห็นการเปลี่ยนแปลงบนดอยตุงมากมาย
- สิ่งที่น่าสนใจในการทำงานร่วมกันระหว่างโครงการพัฒนาดอยตุงฯ กับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวงคือเอาประชาชนเป็นที่ตั้ง มีเหตุมีผลในการทำงาน ไม่ยึด

ติดกับตำแหน่ง ทำงานอย่างตรงไปตรงมา

- โดยทั่วไปบทบาทของสภาตำบลมี 4 ข้อ
 - (1) ให้ความช่วยเหลือประชาชน
 - (2) เสนอแผนพัฒนา
 - (3) เสนอความเห็นชอบในสภา
 - (4) ตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

แต่สภาตำบลแม่ฟ้าหลวงจะแตกต่างจากที่อื่น คือสภานี้ทำงานตลอด 24 ชั่วโมง เข้าร่วมประชุมกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวงทุกวาระ ซึ่งแม้ไม่ได้คำตอบแทนแต่ทุกคนเต็มใจที่จะไปร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็น เพราะต่างมองว่าปัญหาของพี่น้องประชาชนต้องได้รับการช่วยเหลือก่อน
- ปัจจัยที่ช่วยให้องค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบลสามารถร่วมงานกันอย่างราบรื่น เพราะทุกฝ่ายมีโอกาสพบปะหารือระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ การแสดงความคิดเห็นตรงไปตรงมา มองเป้าหมายเป็นทิศทางเดียวกัน ชาวบ้านได้ประโยชน์ ปัญหาได้รับการแก้ไขปัญหาย่างทันท่วงที

ในยามมีสถานการณ์ต่างๆ เช่น ไฟป่า ภัยแล้ง ทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง อปพร.และชาวบ้าน ต่างกันสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเฝ้าเวรยามทุกปี ซึ่งการจัดการเช่นนี้ไม่มีงบประมาณจากภาครัฐสนับสนุน ต้องช่วยเหลือกันเอง

- เมื่อใดก็ตามหากยึดเอาตำแหน่งเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงหน้าที่ ชาวบ้านก็รู้จักเพียงตำแหน่ง ไม่ได้ให้ความสำคัญว่ามีประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างไร ตระสีกเสมอกว่าหน้าที่หากทำด้วยจิตอาสา มองชาวบ้านเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน
- การดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยทั่วไปจะปฏิบัติตามข้อตกลงของชุมชน มีจารีต ประเพณีดั้งเดิม เป็นแนวทางที่ยั่งยืน ไม่จำเป็นต้องเอากฎหมายมาบังคับใช้ เมื่ออ้างถึงกฎหมายคนมักเข้าใจถึงการเอาผิดฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ ฟ้องร้องและเกิดเป็นความอาฆาตต่อกัน สังคมไม่สงบสุข
- กฎระเบียบของชุมชน ร่างขึ้นโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน นำเข้าสู่การประชุมประจำเดือนเพื่อให้ชาวบ้านร่วมแสดงความคิดเห็น และยึดถือกฎนั้นเป็นแนวทางเดียวกัน โดยชุมชนแต่ละชุมชนมีกฎระเบียบต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน

- นายจตุพงศ์ อธิบายถึงบทบาทการทำงานกับโครงการพัฒนาออยตุงฯ ในฐานะเป็นคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ ซึ่งทำงานมากกว่า 15 ปี ตลอดจนได้รับทุนการศึกษาเพื่อเรียนต่อในระดับปริญญาโท
- ตลอดระยะเวลา 30 กว่าปีแล้ว ที่โครงการพัฒนาออยตุงฯ เข้ามาพัฒนาพื้นที่ ช่วงแรกๆ บทบาทของโครงการ

เปรียบเหมือนพ่อแม่ ที่ให้การดูแลทุกข์สุขของลูก (ชาวบ้าน) ทุกด้าน ให้โอกาสให้หลุดพ้นความเจ็บ ความจน ความไม่รู้ ระยะที่สองโครงการเปลี่ยนมาเป็นคนในครอบครัว ต่างคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำไปในทางที่ถูกต้อง และระยะที่สามโครงการเปลี่ยนมาเป็นพันธมิตร คอยให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นระหว่างกัน

- ตลอดการทำงานที่ผ่านมาได้เรียนรู้ปัญหา วิถีแก้ปัญหา เห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม บทบาทตอนนั้นรับผิดชอบเรื่องการเปลี่ยนป่าออยตุงจากป่าสนเป็นป่าดั้งเดิม ต้องลงไปพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อสอบถามสภาพป่าออยตุง พรรณไม้ สัตว์ป่า ตลอดจนนำดินไปวิจัยเพื่อตรวจสอบเมล็ดหรือสปอร์ในดิน

คำถาม

- การทำหน้าที่ อสพ. สำหรับผู้หญิงในอดีต ความยากคืออะไร
นางมยุรา : ไม่ยาก เพราะแม่จะเป็นผู้หญิง แต่ด้วยความสามารถทางภาษาจึงเป็นข้อได้เปรียบในการทำงานร่วมกับผู้ชาย และด้วยประสบการณ์ที่เป็น อสพ. จึงได้รับเลือกเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 - ถ้าคะแนนเต็ม 100 คะแนนกับเป้าหมายการพัฒนาที่ผ่านมา จะให้คะแนนเท่าไร
นายวีรชิต : งานพัฒนาให้คิดเป็นคะแนนคงยาก แต่สิ่งที่เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาคือคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น
 - จากคำถามข้างต้น คะแนนที่หายไปคือเรื่องใด
นายวีรชิต : มี 2 เรื่องที่อยากทำให้ดีกว่านี้
 - (1) ดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกัน
 - (2) อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ให้นานที่สุด เพราะเมื่อคนรุ่นใหม่ออกไปเผชิญโลกภายนอก ก็นำแนวคิดและวิถีชีวิตแบบคนเมืองเข้ามา ต่างคนต่างอยู่ ความเกื้อกูลหายไป ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวงร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสวมใส่ชุดประจำเผ่าไปเรียนในวันศุกร์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนไม่ลืมรากเหง้าของตน
 - ในพื้นที่ดอยตุงมีป่าสนอยู่ เคยมีแผนจะสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือนที่อื่นหรือไม่
นายจตุรพงศ์ : การปลูกป่าช่วงแรก ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาป่าสนไว้ 2 เรื่องคือการท่องเที่ยวและการฟื้นฟูป่าในระยะเวลาสั้น ทั้งนี้จากการวิจัยและสำรวจป่าสนบนดอยตุง ตลอดเวลา 30 ปีที่ผ่านมา พบปัญหาจากต้นสน ดังนี้
 - (1) ใบสนที่ร่วง สะสมหนาขึ้น ช่วงฤดูฝนเมล็ดพืชที่หล่นลงพื้น ไม่สามารถหยั่งรากลงดินได้
 - (2) ดินเป็นกรด พืชชนิดอื่นจึงไม่สามารถเจริญเติบโตได้
 - (3) ต้นสนและใบสนมีน้ำมัน ในช่วงฤดูแล้ง หากเกิดไฟป่าจะเป็นเชื้อเพลิงอย่างดี กระทบต่อพืชสัตว์และคนก็ต้องเสียเวลาไปดับไฟ
- นายจตุรพงศ์ : อย่างไรก็ตามยังมีพื้นที่ที่โครงการจัดสรรป่าสนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ดอยช้างมูบ ซึ่งแต่เดิมพื้นที่บริเวณดอยตุงควรเป็นป่าเบญจพรรณและป่าดิบเขา

นายวีรชิต : ช่วงแรกที่มีการปลูกป่าบนดอยตุง เลือกต้นสนเพราะพื้นที่เดิมแห้งแล้งมาก การปลูกต้นสนจึงเป็นที่นิยมของหน่วยงานรับผิดชอบ เนื่องจากทนแล้งได้ ดูแลน้อย อัตราการอดสูงกว่าต้นไม้ชนิดอื่น ความผิดพลาดการปลูกป่าครั้งนั้นจึงเป็นบทเรียนการทำงานแก่คนรุ่นหลังว่า การทำงานที่ขาดการศึกษาข้อมูล ขาดการวิจัยและทดลอง โอกาสจะประสบความสำเร็จน้อยมาก

- โครงการพัฒนาดอยตุงฯ มีวิธีให้ชาวบ้านมาร่วมมือได้อย่างไร

นายวีรชิต : ช่วงเริ่มต้นโครงการพัฒนาดอยตุงฯ เข้าไปสร้างความเข้าใจกับผู้นำและชาวบ้าน หากผู้นำเข้าร่วม ชาวบ้านก็ร่วมด้วย

- นายก อบต. มีวิธีบริหารงานอย่างไรจึงสามารถสร้างความสมานฉันท์ในการปฏิบัติงานร่วมกันทุกฝ่าย

นายวีรชิต : การประชุมทุกครั้งต้องให้สิทธิ์ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมรับฟังและแก้ปัญหา ร่วมกัน เพราะงบประมาณที่ได้เป็นของส่วนร่วม เมื่อผู้ใหญ่บ้าน ท่านนั้น อบต. มีจิตอาสาทำหน้าที่ตรงนี้แล้ว ต้องทุ่มเท เสียสละ ไม่แบ่งแยก ทุกโครงการที่ดำเนินการทุกฝ่ายต้องรับรู้และร่วมใจกัน จึงไม่มีข้อครหาเกี่ยวกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

- ชุมชนบนดอยตุงประสบปัญหาการจัดการน้ำหรือไม่ อย่างไร

นายวีรชิต : องค์การบริหารส่วนตำบลติดตั้งระบบประปาให้ทุกหมู่บ้าน ส่วนการบริหารจัดการให้ชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบกันเอง ทั้ง 19 หมู่บ้านของตำบลแม่ฟ้าหลวง มีการทำงานที่ต่างกัน แต่ทุกหลังคาเรือนต้องมีน้ำใช้เท่าเทียมกัน การที่ชุมชนสามารถจัดการน้ำได้เอง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็สามารถซ่อมแซมเอง

- นอกเหนือจากงบประมาณประจำปีที่รัฐบาลจัดสรรให้แล้ว ทาง อบต.มีงบประมาณส่วนอื่นมาอุดหนุนอีกหรือไม่ อย่างไร

นายวีรชิต : บางกิจกรรมก็ไปติดต่อขอสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละเรื่อง เน้นการทำงานแบบบูรณาการเช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กรมทางหลวงชนบท เนื่องจากหน่วยงานเหล่านี้ก็มีงบช่วยเหลือประจำปีเช่นกัน

- ในอนาคต อบต.แม่ฟ้าหลวง มีแผนงานจะดำเนินโครงการศูนย์พักพิงคนชราบ้างหรือไม่ เนื่องจากพื้นที่มีอากาศดีเหมาะกับการพักผ่อน

นายวีรชิต : เนื่องจากพื้นที่มีอย่างจำกัด อีกทั้งเมื่อคนเข้ามาเยี่ยมชมกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาต่างๆ ก็ตามมา เช่น ปัญหาขยะล้นเมือง วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งบนดอยตุงมีข้อตกลงว่าคนต่างถิ่นจะเข้ามาอาศัยได้ต้องแต่งงานกับคนในพื้นที่เท่านั้น

คำถามจากวิทยากรถึงคณะ กฟผ.รุ่นที่ 2

- คณะมีข้อเสนอแนะอะไรที่จะชี้แนะให้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวงหรือไม่ อย่างไร
นายจิตตสา : ฝากบทเรียนที่ กฟผ. เคยผิดพลาดเพื่อแบ่งปันประสบการณ์แก่ทุกท่าน ในอดีต กฟผ.เข้าใจมาเสมอว่างานที่ทำอยู่คือการที่ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ทุกครั้งเร็ว เป็นเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตลอด 50 ปีที่ผ่านมา ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว แต่ความสำเร็จดังกล่าวกลับทำให้ กฟผ. คู่แข่ง จนหลงลืมว่ากระแสพลังงานของโลกเปลี่ยนไป มีพลังงานทางเลือกอื่นๆ ที่สามารถทดแทน ไฟฟ้าเกิดขึ้นมากมาย นายกษ อบต.แม่ฟ้าหลวง กล่าวถึงด้านข้างของเหรียญที่คนมักจะเลยนั้น ถูกต้อง ด้านที่อาจเป็นความเสียหายขององค์กร แต่กลับไม่มีใครมองเห็น หากเราทราบปัญหา ตั้งแต่แรก อาจไม่เกิดผลกระทบหรือถ้าเกิดก็น้อยกว่านี้

นายไมตรี : โลกพลังงานใหม่ กฟผ. ก็มีการติดตามเสถียรภาพของทรัพยากรที่ให้พลังงานได้อย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยข้อจำกัดของพลังงานบางประเภทจึงยังไม่เพียงพอที่จะนำมาทดแทนพลังงาน ไฟฟ้า เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ บางวันมีแดดจัด บางวันไม่มีแดด ในขณะที่ความต้องการใช้ พลังงานมีสูง อาจกระทบต่อประชาชนโดยภาพรวม

4) สรุปหลักการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

ขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการเก็บข้อมูล หลังเก็บข้อมูล คือการนำข้อมูลมา แลกเปลี่ยนกัน เพื่อทบทวนความถูกต้อง

- สมเด็จพระยาทรงเจ้าสุทนต์มณีแห่งอยุธยา ทรงมีพระราชดำรัสที่ว่า “ไม่มีใครอยากเป็นคนไม่ดี ที่เขาไม่ดี เพราะขาดโอกาสและทางเลือก” มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ น้อมนำพระราชดำรัสนี้มาพัฒนาเชื่อว่าคนสามารถทำได้ถ้ามีโอกาส และเชื่อเสมอว่าทุกปัญหามีทางออก ดังวลีที่ว่า “IT CAN BE DONE”
- การพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง คนทำผิด หากได้รับโอกาส ก็จะกลับตัวเป็นคนดี สามารถทำประโยชน์ให้ส่วนรวม ให้สังคม ประเทศชาติและโลก
- รู้จริง เกิดจากกระบวนการที่หลากหลาย ทั้งศึกษาจากเอกสาร ลงไปพูดคุย หลังจบกระบวนการต้องทบทวนข้อมูล ด้วยกระบวนการคืนข้อมูล
- ทำจริง สมเด็จพระยาทรงเจ้าสุทนต์มณีแห่งอยุธยาเป็นต้นแบบของผู้นำที่นำพาเราทำ เรารู้ความผิดพลาดไปด้วยกัน แลกเปลี่ยนและทำความเข้าใจปัญหาร่วมกัน
- ชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีกระบวนการเพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำงาน คิดร่วม ทำร่วม เพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของ เมื่อทำแล้วเห็นประโยชน์ยังสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือยิ่งขึ้นไป
- เรียนรู้จากการลงมือทำ เช่น การสร้างฝายในพื้นที่พัฒนาตามรูปแบบการทำงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ นั้น จะเป็นฝายสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ องค์ความรู้และที่ปรึกษา ส่วนชาวบ้านเป็นผู้ลงมือสร้างทุกกระบวนการ หากอนาคตเมื่อมูลนิธิฯ ไม่อยู่ในพื้นที่แล้ว ชาวบ้านต้องเป็นผู้ดูแล โดยไม่ต้องรอให้หน่วยงานใดมาช่วย
- 3S Model (อยู่รอด พอเพียง ยั่งยืน) เป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าการทำงานของมูลนิธิฯ เป็นระยะๆ
- สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ โดยต่อยอดจากภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม มาเพิ่มมูลค่า สร้างรายได้มากขึ้น
- เปลี่ยนคนปลูกฝิ่น เป็นคนปลูกป่า เมื่อมีป่าเศรษฐกิจเกิดขึ้น (แมคคาเดเมียและกาแฟอาราบิก้า) สามารถนำผลผลิตมาเพิ่มมูลค่า เป็นธุรกิจชุมชน
- ชาวบ้านได้อะไร ตัวชี้วัดที่สำคัญ ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เงินทุกบาททุกสตางค์ที่ลงไป ต้องตอบได้ว่าชาวบ้านได้ประโยชน์อะไร
- เพิ่มเติมสิ่งที่ขาด ไม่ว่าจะเป็นทักษะ ความมั่นใจในตัวเขา กล้าคิด กล้าทำ สร้างพื้นที่เพื่อแสดงศักยภาพ อย่างที่โครงการพัฒนาตอยตุงฯ จัดเทศกาลสีสันแห่งตอยตุง ทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น
- การผลิตสินค้าต้องใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ การผลิตสินค้าต้องให้ตลาดเป็นตัวนำ
- การพัฒนาเป็นงานที่หยุดไม่ได้ ต้องทำซ้ำๆ และทำอย่างต่อเนื่อง

- การทำงานต้องทำร่วมกับผู้อื่น เพราะคนแต่ละคนมีความรู้ความถนัดแตกต่างกัน ทั้งเรื่องธุรกิจและงานพัฒนา ทั้งนี้การร่วมงานกับผู้อื่นนั้นย่อมมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดใหม่ๆ มีโอกาสพัฒนาศักยภาพและฝีมือให้ทันสมัย ซึ่งจะยกระดับคุณภาพคน คุณภาพสินค้า ทดเทียมระดับสากล ตัวอย่างเช่น การที่แบรนด์ดอยตุงร่วมงานกับพันธมิตรในตลาดโลก ไม่ว่าจะเป็น อิกิเย มูจิ คอนเวิร์ส เทสโก้ โลตัส สายการบินเจแปนแอร์ไลน์ (ประเทศญี่ปุ่น) เป็นต้น
- วัดผลได้ เพื่อประมวลผลสัมฤทธิ์และกำหนดทิศทางการทำงานเป็นระยะๆ ซึ่งผลที่ได้สามารถบ่งชี้ความสำเร็จหรือข้อผิดพลาดของการทำงานได้
- ให้ความสำคัญด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ นอกจากนี้โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ยังมอบทุนการศึกษาแก่ครูโรงเรียนในพื้นที่เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และกลับมาพัฒนาพื้นที่
- สามารถวัดผลทางเศรษฐกิจ รายได้ของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ สามารถเลี้ยงตัวเองมากกว่า 14 ปี ซึ่งผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจนำมาพัฒนาสังคมบนดอยตุง ทั้งด้านการศึกษา สนับสนุนกิจกรรมของชุมชน
- การทำธุรกิจต้องคำนึงถึงสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงจะเกิดความยั่งยืน เป้าความยั่งยืนที่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ นำมาปรับใช้เป็นไปตามแนวทาง SDGs ซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาเพื่อความยั่งยืนจากการเจรจาของตัวแทนจากทั่วโลก
- ระเบิดจากข้างใน ทำให้ชุมชนเข้าใจและมีความรู้อยากขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาให้เกิดขึ้น
- สีสันแห่งดอยตุง เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านนำผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งการที่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการมาพบกัน ทำให้เกิดการสะท้อนความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์โดยตรง นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ในปีถัดไป ตลอดจนเปิดตลาดให้กว้างขึ้น ทุกคนมีพื้นที่แสดงฝีมือ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ทั้งนี้เทศกาลสีสันแห่งดอยตุงยังทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้แนวทางการจัดการขยะ การทำธุรกิจต้องมีกำไรและขาดทุน การวางแผนการผลิตและการตลาด การออกบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ การทำบัญชี
- ธุรกิจที่ยั่งยืนสามารถช่วยลดช่องว่างทางสังคม การใช้ทรัพยากรที่เป็นธรรมและรู้คุณค่า ลดช่องว่างทางจริยธรรมของสังคม มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- การพัฒนาต้องพัฒนาทั้งทางกาย ทางใจและสติปัญญา คนทุกคนต่างเป็นคนดี สังคมก็น่าอยู่

5) สรุปการเรียนรู้ประจำวัน

- รูปแบบกิจกรรม แสดงความคิดเห็นรายบุคคล
- โจทย์ ท่านจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้กับตัวท่าน งานของท่านและองค์กรของท่านอย่างไร

ชื่อ - สกุล	ภาพบุคคล	สิ่งที่ได้เรียนรู้
นายจิตตภา ธาตวากร (เดย์)		- จะรับฟังเสียงของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มากขึ้น
นายกิจจา ศรีทองกุล (จา)		- ปรับแนวทางกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ของเขื่อน รัชประภา รับฟังปัญหาของชาวบ้านและคิดร่วมกัน ทำร่วมกัน
น.ส.ภรรณีภา ลอยทอง (ไอ้)		- การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มจากตัวเราก่อน
นายฉัตรชัย ภูกาบเพชร (ไก่)		- แนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษ ต้องศึกษาเปิดใจ รับข้อมูลใหม่ๆ ที่เป็นข้อมูลจริง - พัฒนาการสื่อสารภายในองค์กรให้คุยกันมากขึ้น - พัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ให้เข้าถึง ความต้องการของชุมชน

ทิพวรรณ ไพศาลสุขวิทยา (แหม่ม)		- เปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารของคนในทีม
นพเพียร อ้วนอก (หนู)		- การสร้างความเป็นเจ้าของ จะเกิดความยั่งยืนกว่า การให้งบประมาณสนับสนุน เน้นการทำงาน ร่วมกันให้เกิดความยั่งยืน
ภัทรพร เผื่อนาค (ต๋อ)		- ผู้นำต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เพราะผู้นำเป็นตัว แปรสำคัญขององค์กร เหมือนหยดน้ำในหอแห่ง แรงบันดาลใจที่สร้างแรงกระเพื่อมไปรอบ - การทำงานต้องเริ่มจากจุดเล็กๆ
พัชรี จรัสไกรสร (แอน)		- นำแนวคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมไปปรับใช้กับ โครงการที่รับผิดชอบอยู่ ซึ่งอยู่ระหว่างหาข้อมูล และวิจัยเรื่องโรงไฟฟ้าขยะเคลื่อนที่เพื่อแก้ไข ปัญหาขยะล้นบ่อฝังกลบ ซึ่งอนาคตจะขยายเป็น ธุรกิจเพื่อสังคม
ปัญญา พ่วงลา (ญา)		- ที่ผ่านมา กฟผ.มีผลงานด้านนวัตกรรมมากมายที่ ผ่านการคิดค้นและวิจัย แต่กลับไม่เคยนำผลงาน เหล่านั้นมาจำหน่ายสู่ตลาด ในขณะที่โครงการ พัฒนาดอยตุงฯ คิดค้นแล้วก็มีมือทำ จนสามารถ สร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างจริงจัง

สายใจ ชาติวากร (แอน)		- ถ้าให้ใจก็จะได้ใจ กลับไปปรับใช้กับทีมงาน สร้างบรรยากาศในการทำงานให้ดีขึ้น
สุทธามาศ กาญจนารักษ์ (ตา)		- ต้องเชื่อ ศักยภาพของคนในทีม และเพิ่ม ประสิทธิภาพการสื่อสารให้ชัดเจนขึ้น
บำรุง คงพริ้ว (รุง)		- เรียนรู้การแก้ปัญหาจากต้นเหตุ หลายครั้งหาทาง ออกไม่ได้เพราะข้อมูลไม่ครบ มีเพียงข้อเท็จจริง - ปรับปรุงการสื่อสารระหว่างคนหน้างานและคน วางแผนเข้าหากัน ค่อยๆมากขึ้น
สมเจษฎ์ ปิ่นแก้ว (เจด)		- ผู้บริหารให้ใจลูกน้อง
ไมตรี ฝอยทอง (ไมค์)		- การเรียนรู้ตลอดเวลา เมื่อเรียนรู้ก็นำไปต่อยอด

ยุทธพงศ์ ตันเจริญ (ยุทธ)		- หาก กฟผ. จะปรับปรุงแบบการบริหารงาน ต้องปรับแก้ข้อมูลให้เป็นข้อมูลจริง ในความเห็นส่วนตัวยังคิดว่าข้อมูลองค์กรปัจจุบันยังเป็นข้อมูลที่คั่นห้าจากอินเทอร์เน็ต
นวลจันทร์ ทองธรรมชาติ (จันทร์)		- ปรับวิธีการสื่อสาร ออกแบบกิจกรรมให้คนในที่มามีโอกาสมาพบปะกัน - สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ กฟผ. ร่วมกัน เนื่องจากปัจจุบันการทำงานของคนในองค์กรยังขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ศักดิ์ชัย กรุงศรีเมือง (ศักดิ์ชัย)		- จะกลับไปต่อยอดให้ขยับทันยุคสมัย
นิโลบล จันทนราช (นุช)		- งานทุกอย่างจะสำเร็จต้องทำด้วยใจที่มุ่งมั่นทุ่มเท
สมเจตต์ ลีลุเตช (จ๋วย)		- การเรียนรู้ระหว่างรุ่นต่อรุ่น การถ่ายทอดแนวคิด วิธีคิด วิธีทำงาน - การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน

พิทักษ์ ปิ่นอนงค์ (โต้)		- ดอยตุงเริ่มต้นจากความติดลบ เมื่อเทียบกับ กฟผ. ซึ่งมีทุกอย่างพร้อม แต่ยังคงแตกแยกกันในการทำงาน จึงต้องมาร่วมกันคิดต่อว่าจากนี้ทำอย่างไรถึงให้ กฟผ. ทำงานไปในทิศทางเดียวกัน
จันทร์ฉาย บัวแฉ่ม (ฉาย)		- การทำงานเพื่อผู้อื่นเป็นแรงบันดาลใจให้สู้ต่อ
จันทร์ตรา ไล่สวน (จิม)		- เปลี่ยนการสื่อสารจากคนสั่งการ เป็นเพื่อนร่วมงาน - การทำงานเพื่อสังคมเป็นแรงผลักดันให้ทำงานอย่างตั้งใจ
ทิพวรรณ ไพศาลสุขวิทยา (แหม่ม)		- IT CAN BE DONE ต้องเชื่อมั่นว่าทำได้
ชาญชัย พันธุ์ไฟโรจน์ (ชัย)		- ทุกความคิดเห็นที่ทุกท่านเสนอมา ผู้บริหารทุกระดับเคยมาดูงานโครงการพัฒนาดอยตุงฯ แล้วทำนโยบายของ กฟผ. จึงยังเหมือนเดิม หากท่านใดได้เป็นผู้ว่าการฯ คนต่อไป ควรผลักดันให้เกิดสิ่งการทำงานเช่นนี้ กับ กฟผ. ด้วย

6) บรรยากาอาหารเย็น ชิมมนต์รักชาวดอย

วันที่ 26 มีนาคม 2564

1) ตัวชี้วัดความสำเร็จงานพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวง 3S indicators

- นางสาวณัฐจิรา สุขสวัสดิ์ นักวิเคราะห์และจัดการองค์ความรู้ อธิบายว่าจุดเริ่มต้นของการพัฒนามาจากพระราชดำรัสของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี “ไม่มีใครอยากเป็นคนไม่ดี แต่ที่เขาไม่ดีเพราะขาดโอกาสและทางเลือก”
- ดอยตุงฯ เมื่อ 30 ปีที่แล้ว มีปัญหาความยากจน การตัดไม้ทำลายป่า กองกำลัง ยาเสพติด จากปัญหาเหล่านี้ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราช

ชนนี ได้เล็งเห็นรากเหง้าปัญหา คือ ความยากจน และประชาชนขาดโอกาส พระองค์ทรงแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ด้วยการสร้างทางเลือกในการดำรงชีวิตให้กับประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนพัฒนา สุขภาพ การศึกษา และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหลักการที่ว่า “ช่วยเขาให้เขาช่วยตัวเองได้”

- การพัฒนาที่เกิดขึ้นต้องครอบคลุมทุกมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เมื่อชาวบ้านเข้าใจว่าการพัฒนาเป็นสิ่งจำเป็น สามารถเรียนรู้และเกิดการสานงานที่โครงการวางโครงการไว้ให้ การพัฒนานั้นจะกลายเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3S model เป็นแนวทางการดำเนินงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ประกอบด้วย 3 ชั้น ได้แก่
 1. ขั้นอยู่รอด (Survival) เป็นขั้นที่ทำให้คนรอดพ้นจากความอดอยาก มีความมั่นคงทางอาหาร เข้าถึงสาธารณสุขโรค พ้นจากการเจ็บป่วย ไม่ต้องกู้ยืมกู้ยืม
 2. พอเพียง (Sufficiency) เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ เริ่มมีรายได้สม่ำเสมอ มีเงินใช้หนี้สินได้ เข้าถึงสาธารณสุขโรคขั้นพื้นฐานได้มากขึ้น ได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น เริ่มใส่ใจธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
 3. ยั่งยืน (Sustainable) มีเงินออม สามารถพึ่งพาตนเอง สามารถพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ให้สูงขึ้น ยกระดับเป็นเจ้าของกิจการได้ มีภูมิคุ้มกันจากสิ่งเร้าภายนอก และมีการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน
- กิจกรรมพัฒนาของโครงการพัฒนาโดยดุษฯ กับ 3S model อธิบายได้ดังนี้
 - อยู่รอด (Survival) จากปัญหาสุขภาพของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการสูบบุหรี่ เนื่องจากการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลค่อนข้างยาก คนบนดอยสูงจึงใช้ฝิ่นซึ่งมีฤทธิ์ระงับความเจ็บปวดเป็นยารักษาโรค โครงการพัฒนาโดยดุษฯ จึงจัดตั้งศูนย์บำบัดยาเสพติด บ้านผาหมี ซึ่งในศูนย์บำบัดฯ นอกจากจะลดการใช้ยาและบำบัดแล้ว ยังสอนทักษะอาชีพ เช่น งานช่าง งานหัตถกรรม งานเกษตรกรรม เป็นต้น เพื่อเตรียมตัวกลับสู่ชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรี และเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยทักษะอาชีพ (จากคนปลูกฝิ่นเป็นคนปลูกป่า)
 - พอเพียง (Sufficiency)
 - (1) สร้างแบรนด์ “ดอยสูง” โดยมี 5 กลุ่มธุรกิจ คือ งานหัตถกรรม สินค้าอาหารแปรรูป สินค้าเกษตร การท่องเที่ยว และคาเฟ่ดอยสูง อีกทั้งยังเป็นศูนย์เรียนรู้และฝึกทักษะแก่ผู้ที่ต้องการเป็นเจ้าของกิจการ พัฒนาคุณภาพสินค้าการของชาวบ้าน ผ่านกิจกรรม “สี่ส้นแห่งดอยสูง”
 - (2) ด้านสิ่งแวดล้อม ทุกกิจกรรมต้องคำนึงสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อย carbon footprint ทำอย่างต่อเนื่อง
 - (3) ด้านการศึกษา ใช้รูปแบบการสอนตรงกับวัยของเด็ก และพื้นที่สำหรับคนรุ่นใหม่
 - (4) ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ผลเปรียบเทียบรายได้ การเข้าถึงการศึกษา พื้นที่ป่าไม้ที่เพิ่มขึ้น

- จากการรอบการดำเนินงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ต้องการวัดผลการดำเนินงานให้ครบทุกมิติ จึงพัฒนาตัวชี้วัด โดยดำเนินการร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(Thailand Development Research Institute :TDRI) จึงได้เป็น 3S indicators
- 3S indicators มี 3 วัตถุประสงค์คืออยู่รอด พอเพียงและยั่งยืน
- มีเป้าหมาย 22 เป้าหมาย 48 เป้าประสงค์ และ 80 ตัวชี้วัด เพื่อพิจารณาว่าตัวชี้วัดใดสะท้อนการทำงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ตัวอย่าง หากพบว่า 1 ครอบครัวยังขาดอาหารบริโภค ให้ถือว่าไม่ผ่านตัวชี้วัดขั้นอยู่รอด เกณฑ์การพิจารณาต้องนำข้อมูลหลายๆ เรื่องมาประกอบกัน โดย
 1. ลำดับความสำคัญปัจจัยซึ่งที่ผลต่อการดำรงของชีวิต สิ่งขาดไม่ได้ ได้แก่ ปัจจัย 4 และสิ่งที่ไม่มีก็ได้ แต่หากมีแล้วชีวิตความเป็นอยู่จะดีขึ้น เช่น โภชนาการอาหารต้องครบ 5 หมู่ มีเงินเพื่อซื้อของที่ต้องการ
 2. ตั้งคำถามชี้เฉพาะในแบบสำรวจประจำปี เช่น บ้านหลังนี้ยังมีคนหิวหรือไม่
 3. ลงพื้นที่สำรวจร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ เช่น สภาพป่าบนดอยสูงเหมาะสมกับการดำรงชีวิตหรือไม่
 4. ร่วมพูดคุยกับผู้นำชุมชน ชาวบ้าน
- จุดเด่นของ 3S indicators คือ มีการวัดผลทั้งก่อนและหลังการพัฒนา ทราบผลการพัฒนาที่ชัดเจน เพราะเก็บข้อมูลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการพัฒนาดอยตุงฯ จนถึงปัจจุบัน

คำถาม

- ช่วยยกตัวอย่างการใช้ตัวชี้วัดในขั้นพอเพียง
นางสาวณัฐจิรา : การสานต่อความคิดและแบ่งปันองค์ความรู้
- ปกติมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ทำกระบวนการเก็บข้อมูลผ่านองค์กรอื่นๆ บ่อยหรือไม่ อย่างไร
นางสาวณัฐจิรา : การเก็บข้อมูลเพื่อวัดผลภาพรวมของ 3s indicators จะเก็บทุกๆ 6 ปี มีทั้งร่วมกับพนักงานในองค์กรและบุคคลภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่บุคคลภายนอกจะเก็บเฉพาะเรื่อง เช่น คุณภาพน้ำ คุณภาพของป่า คุณภาพดิน เป็นต้น ส่วนข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม นั้น ฝ่ายพัฒนาสังคมจะเก็บทุกปี ระหว่างเมษายน-กรกฎาคม ปัจจุบันทางโครงการจ้างเด็กในพื้นที่ลงไปเก็บร่วมกับเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กปิดเทอม ทั้งนี้เด็กจะได้เรียนรู้ข้อมูลของพื้นที่ตนด้วย
- กรณีพบว่า 1 ใน 80 ตัวชี้วัด ไม่ผ่านเกณฑ์ มีวิธีดำเนินการอย่างไร
นางสาวณัฐจิรา : ส่งตัวแทนเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมไปตรวจสอบและเข้าไปสอบถามอีกครั้งถึงเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องนั้นๆ จากนั้นโครงการจะหาแนวทางช่วยเหลือต่อไป เช่น

การสนับสนุนด้านการเกษตร การปศุสัตว์ และนํ้าการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ มีการติดตามผลเพื่อวัดผลอีกครั้ง

7) พุดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าหน้าที่ทีมปฏิบัติการภาคสนามของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ

นายพงษ์ศักดิ์ อภิสิทธิ์สุนทร ผู้จัดการส่วน
พัฒนาสังคม มาร่วมแลกเปลี่ยนกับคณะ

- ช่วงที่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ เข้ามา ต่อยระหว่างเรียนหนังสือในตัวเมืองเชียงราย ก็ได้ยินพ่อแม่เล่าให้ฟังว่าสมเด็จย่าจะมาปลูกป่าที่ดอยตุง ซึ่งขณะนั้นสภาพพื้นที่เป็นภูเขาหัวโล้น
- ในด้านการทำงานกับชุมชนมีโอกาสเรียนรู้จากพ่อของตน ที่เป็นผู้นำชุมชน
- หลังจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงดำเนินโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ได้ระยะหนึ่ง จึงขยายผลไปยังประเทศเมียนมาร์ เมื่อปี พ.ศ.2554 ในพื้นที่การปกครองของว่า
- หากจะเข้าไปพัฒนาพื้นที่ใดก็ตาม ต้องได้รับการยอมรับจากผู้บริหารระดับสูง ลงมาระดับรัฐบาลระดับท้องถิ่นและชาวบ้าน จึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมพัฒนาได้ เช่นเดียวกับที่ประเทศเมียนมาร์ แม้จะมีข้อจำกัดด้านภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ แต่การสร้างตัวต่ออย่างอาสาพัฒนา ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ จะช่วยให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปกำหนดกิจกรรมพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทสังคมได้

คำถาม

- มูลนิธิฯ เข้าไปทำงานในประเทศเมียนมาร์ได้อย่างไร
- นายพงษ์ศักดิ์ : สืบเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลเมียนมาร์กับกองกำลังว่า ซึ่งอยู่ใกล้กับชายแดนแคว้นจังหวัดเชียงราย ด้วยสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) มีความ

เป็นห่วงเรื่องความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนของไทย จึงทามหาบมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ไปพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว ดังที่เห็นตัวอย่างความสำเร็จจากการดำเนินงานโครงการพัฒนาตอยตุงฯ

- ความท้าทายในการทำงานต่างประเทศคืออะไร

นายพงษ์ศักดิ์ : ทำอย่างไรเพื่อให้ผู้นำกองกำลังไว้ใจ เพราะผู้นำมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนในเผ่า ในฐานะคนแปลกหน้า การเข้าออกพื้นที่จึงเป็นข้อจำกัดหนึ่งของการทำงาน แต่ด้วยผู้บริหารมูลนิธิฯ ได้มีโอกาสทำความเข้าใจกับผู้นำสูงสุดของกองกำลังว่า แสดงเจตนาชัดเจนว่าจะเข้ามาพัฒนาคุณภาพชีวิตของเขาให้ดีขึ้น จากนั้นจึงได้รับการต้อนรับและดูแลเป็นอย่างดี

- ปัจจัยที่ช่วยให้การทำงานในพื้นที่ต่างประเทศประสบความสำเร็จคืออะไร

นายพงษ์ศักดิ์ : บทบาทของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ไม่ว่าจะไปที่ใดคือไปเพื่อพัฒนาคน พัฒนาพื้นที่ กระแสการเมืองการปกครองเป็นข้อห้ามของเจ้าหน้าที่ภาคสนามที่มีควรไปข้องเกี่ยว เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ

ภาคผนวก

1) รายชื่อคณะ

ลำดับที่	เลขประจำตัว	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	470422	นาง จันทร์ฉาย บัวแถม	ช.อค-กส.(บห)
2	522090	นาง พัทรี จรัสไกรสร	บช.11
3	477052	นาง สุทามาต กาญจนารักษ์	กก-ทส.
4	492523	นาย ศักดิ์ชัย กรุงศรีเมือง	วศ.11
5	549843	นาย ชนาธิป ชิตพงศ์	วศ.11
6	538795	น.ส. ศิริลักษณ์ ศรีมณฑล	วก.11
7	555347	นาง สายใจ ชาติวากร	วศ.11
8	555576	นาย จิตสตา ชาติวากร	วศ.11
9	537845	นาย ยุทธพงษ์ ตันเจริญ	ช.อผฟ-1.
10	558443	นาย สมเจตต์ สิลูเดช	วศ.11
11	512222	นาย บำรุง คงพริ้ว	ช.อหข.
12	531448	น.ส. ภรณ์นิภา ลอยทอง	วก.11
13	496960	นาย ไมตรี ฝอยทอง	ช.อสร.
14	478733	นาง ทิพวรรณ ไพศาลสุขวิทยา	วก.11
15	507601	นาย สมเจษฎ์ ปิ่นแก้ว	วศ.11
16	556076	นาย ฉัตรชัย ภูคาบเพชร	วศ.11
17	491381	นาย ชาญชัย พันธุ์ไพโรจน์	วศ.11
18	550442	นาย กิจจา ศรีทองกุล	วศ.11
19	473219	นาง จันทร์ตรา ไส้สวน	บช.11
20	480967	นาง นวลจันทร์ ทองธรรมชาติ	ช.อบช-1.
21	472271	นาง นิโบล จันทนราช	วก.11
22	472492	นาง นพเพียร อู่ยนอก	วศ.11
23	492620	นาย ปัญญา พ่วงลา	วศ.11
24	544124	นาย พิทักษ์ ปิ่นอนงค์	วศ.11
25	427527	นาง ภัทรพร เฝื่อนาค	วก.11